

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1908. Första Kammaren. N:o 61.

Tisdagen den 26 maj.

Kammaren sammanträdde kl. 2 e. m.

Justerades protokollet för den 19 i denna månad.

Anmälades och bordlades

statsutskottets memorial och utlåtande:

n:o 180, i anledning af kamrarnas skiljaktiga beslut i frågor rörande anslag under riksstatens *tionde* hufvudtitel,

n:o 182, med förslag till löneroglering för tjänsteinnehafvare vid riksgäldskontoret, Riksdagens bibliotek och Riksdagens hus, samt

n:o 183, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående användande af viss del af den så kallade Djurgårdsfonden för utförande af byggnads- och reparationsarbeten vid Haga och Ulriksdals slott; äfvensom

första särskilda utskottets memorial, n:o 9, i anledning af kamrarnas skiljaktiga beslut beträffande utskottets utlåtanden n:is 1 och 2 med anledning af dels Kungl. Maj:ts proposition, n:o 88, med förslag till lag om reglering af prästerskapets aflöning m. m., dels Kungl. Maj:ts proposition, n:o 84, med förslag till ecklesiastik boställsordning, dels väckta motioner i ämnena.

Upplästes och godkändes statsutskottets förslag till Riksdagens skrifvelser till Konungen:

n:o 159, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående anvisande af medel till odlingslånefonden; och

n:o 160, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående anvisande af ytterligare medel till norrländska nyodlingsfonden.

Föredrogs ånyo statsutskottets den 22 och 23 innevarande maj bordlagda utlåtande n:o 169, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående förvärfvande för Kungl. Maj:ts och kronans räkning af vissa vattenfall i Göta älf m. m.

Vid föredragning af utlåtandet begärdes ordet af

grefve Wachtmeister, Fredrik, som yttrade: Jag anhåller att få föreslå, att punkterna a), b) och c) måtte få föredragas tillsammans.

Härtill lämnade kammaren sitt bifall.

Punkterna a)—c).

*Ang. för-
värfvande
för statens
räkning af
vissa vatten-
fall i Göta
älf m. m.*

Med föranledande af Kungl. Maj:ts i proposition den 9 april 1908, n:o 169, därom gjorda framställning hade utskottet i nu föredragna punkter hemställt, att Riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förevarande proposition,

a) godkänna och antaga tre särskilda, vid statsrådsprotokollet öfver civilärenden den 9 april 1908 fogade köpeaftal, undertecknade ett af Vargöns aktiebolag den 8 januari, ett af Inlands pappfabriksaktiebolag den 24 februari och ett af Lilla Edets pappersbruksaktiebolag den 29 februari 1908, angående försäljning till Kungl. Maj:t och kronan af viss nämnda bolag tillhörig egendom, jämte de statsrådsprotokollet jämväl bilagda tillägg till de af Inlands pappfabriksaktiebolag och Lilla Edets pappersbruksaktiebolag undertecknade köpeaftalen;

b) medgifva, att Kungl. Maj:t ägde i aftalen vidtagna de formella ändringar, som kunde finnas påkallade; samt

c) bemyndiga riksgäldskontoret att, på rekvisition, i mån af behof tillhandahålla Kungl. Maj:t de medel, som erfordrades för fullgörande af likviderna enligt omförmälda köpeaftal.

Herr von Möller: Läser man den kungl. propositionen, finner man, att, beträffande inköpet af Önafors, som är beläget mellan Vänern och Vargön, Kungl. Maj:t af vissa skäl ansett det icke vara lämpligt att förorda dess inköpande. Det är naturligtvis både af stor vikt och glädjande, att Kungl. Maj:t så mycket som möjligt försöker spara på statens medel och vara försiktig i sina affärer med enskilde; dock låter det ju tänka sig, att det i en framtid kan visa sig, att uraktlåtenheten att nu inköpa Önafors kan föranleda rättegångar, expropriation eller dylikt, och att det således varit fördelaktigare för staten att nu inköpa Önafors, för hvilket man emellertid ansett, att ett alltför högt pris betingats.

I statsutskottets utlåtande n:o 169 står det på sid. 39: »Det må i detta sammanhang påpekas, att den Önafors tillkommande vattenrätten ej behöfver röna någon inverkan af en reglering af Vänerns vattenstånd. Dess fallhöjd och vattenmängd kunna oförminskade bibehållas. Måhända kan fallhöjden röna minskning genom den dämning af älven mellan Vargön och Trollbättan, som lär erfordrerlig, om dag- och nattregleringen påkallar magasinering af vatten på denna

del af älfven, eller om sjöfartsintresset så kräver, men kompensation härför kan utan olägenhet gifvas på annat sätt». Nu vet jag icke, på hvad sätt man tänkt sig, att denna kompensation skulle ske. Men jag har här satt ett af mina frågetecken i den kungl. propositionen och sökt skaffa mig de erforderliga upplysningarna, och det har då blifvit mig sagdt, att, om man dämmer upp vattnet mellan Vargön och Trollhättan, vattenverken vid Önafors skulle röna olägenhet af s. k. bakvatten.

Så fortsätter Kungl. Maj:t: »Önafors vattenkraft är för öfrigt jämförelsevis af så ringa storlek, att den ej spelar någon roll vid bedömande af de stora frågor, som här föreligga». Jag fattar ej heller, hvad man menar med, att Önafors vattenkraft »ej spelar någon roll», ty att den ansetts vara af betydelse, visar sig därpå, att man funnit sig böra inleda underhandlingar om dess förvärfvande — hurudana dessa underhandlingar varit, skall jag komma till längre fram.

Äfven talas om lagstiftningen och den blifvande vattenlagen, och det vill jag hoppas, att icke detta får uppfattas så, att, om vi få en ny vattenrätt, den skall användas som något slags *hot* mot eller *press* på enskilde ägare för att skaffa staten billigare pris vid dess underhandlingar och affärstransaktioner. Jag hoppas och tror nämligen, att regeringen likaväl som vi alla hafva den uppfattningen, att man, så långt som det är möjligt, i affärer emellan staten och enskilde visserligen bör söka tillgodose statens rätt och fördel, men på samma gång dess *värdighet*, utan hot eller trakasserier af enskilde. Jag har endast velat påpeka detta, ty i det sammanhang, hvori talet om ändrad lagstiftning förekommer, kan det onekligen lätt uppfattas — jag hoppas: *missuppfattas* — på antydda sättet.

Så säges vidare på sid. 43: »Kronan har efter förvärfvandet af Vargöfallen fria händer att verkställa dämning af älfven mellan Vargön och Trollhättan». Ja, naturligtvis, under det villkor, som jag nämnde, att *icke* det mellanliggande vattenverket mellan Vänern och Vargön *löper någon skada*, eller, om så är, att *fullt nöjaktig kompensation* därför presteras. Jag har hört uppgifvas beträffande inköpet af Källshagen och Sjöboda, att det prutades så länge, att staten fick betala ett väsentligt högre pris än som eljest skulle behöft ifrågakomma. Och skulle så blifva fallet här, vore naturligtvis uppskofvet med Önaforsköpet att beklaga.

Kommer man sedan vidare till sid. 69, där Önaforsfallet beskrifves och där det talas om, huru vattenmängden uppmätts den 6 juni 1907 och då befunnits vara 4 sekml.³. Är det så säkert, att denna siffra är riktig? Från ett annat håll har jag hört uppgifvas helt andra siffror, hvilka stödjä sig vid resultatet af upprepade gånger företagna mätningar.

Så säger man, att »underhandlingar förts om inköp af jämväl detta lilla fall». Ja, huru pass intensiva de underhandlingarna voro vill jag också meddela. De togo i anspråk en tidrymd af något öfver 20 minuter, och det är en kort tid, då det rör sig om en affär på hundra tusentals kronor. I den punkten har allt således Kungl. Maj:ts sagesman kanske litet förhastat sig i sin uppgift. Jag vet, att min uppgift är riktig. Den har lämnats mig från fullt kompetent håll. Ägaren erbjöd fallet till ett pris, som ungefär motsvarar en kapitali-

Ang. förvärfvande för statens räkning af vissa vattenfall i Göta älf m. m.
(Forts.)

Ang. för-
värfvande
för statens
räkning af
vissa vatten-
fall i Göta
älf m. m.

(Forts.)

sering af den ärliga ränta, som han själf har af egendomen och fallet, och det fördes icke någon vidare underhandling, huruvida det skulle vara möjligt att förvärfva fallet t. ex. mot kompensation i elektrisk kraft — äfven detta hade väl bort vara föremål för underhandling.

Så den sista anmärkningen, som afser ordalydelsen på sid. 70. Det står där: »Sannolikt torde väl så småningom fallets ägare dock finnas villig att hembjuda egendomen till staten på afsevärdt billigare villkor». Ja, mina herrar, därtill vore ju staten att lyckönska, och jag, som är riksdagsman och således bör se på statens intresse, skulle naturligtvis gärna önska någonting sådant. Och jag ber, att, då jag här fäster uppmärksamheten på det i mitt tycke ganska olämpliga uttryckssättet, man icke måtte däruti se något mot herr statsrådet riktadt klander. Under den oerhörda arbetsbörda, som hvilat på herr statsrådets skuldror, är det ju helt förklarligt, att en sådan liten passus kanske vid afskrifning af de underordnade myndigheternas inläga om saken kunnat inflyta. Men jag gissar, att den, som för regeringens talan, skall gifva mig rätt i, att det varit önskvärdt, att man icke uttalat sig på sådant sätt om en ägare, ty det låter, som om antingen denne ägare verkligen fordrat ett pris, som varit oskäligt högt, eller hans affärsställning skulle vara sådan, att man skulle kunna antaga, att han så småningom blefve tvungen att sälja. Jag tror mig kunna försäkra, att intetdera är fallet. Uttryckssättet är nog ej fullt lämpligt och kan i sammanhang med föregående af mig påpekade passus se ut som ett, om ock förtäckt, hot.

Jag har härmed blott velat uttala den förhoppning, att hvad jag här uttalat rörande denna fråga måtte föranleda någon försäkran från regeringsbänken, att åtminstone icke dessa sista ord varit *afsedda* att innebära något olämpligt, och att ej heller hvad jag förut påpekat får tydas som något hot i syfte att på det sättet nedpressa priset, ty då skulle jag sannerligen beklaga, att dessa ord kommit till.

Hans excellens herr statsministern Lindman: Jag skall endast be att få säga några ord med anledning af den siste talarens yttrande beträffande det uttalande, som står i statsutskottets betänkande på sid. 70, nämligen orden: »Sannolikt torde väl så småningom fallets ägare dock finnas villig att hembjuda egendomen till staten på afsevärdt billigare villkor». Herr von Möller undrade, om däri skulle ligga något hot eller någon sorts försök från statens sida att tilltvinga sig vattenfallet på billigare villkor, än som kunde anses vara ett skäligt pris, eller med andra ord, om staten ville begagna sin maktställning. Jag vet ej rätt, hvad han menade, om han syftade på att, när vattenfallet ligger mellan andra staten tillhöriga vattenfall, staten skulle kunna begagna sig af detta läge att missbandla detta vattenfalls ägare. Jag vill då nämna, att så ingalunda varit meningen, att något sådant alls icke behöfver ligga i de anförda orden och att det ej heller varit afsedt, att något sådant skulle vara uttaladt genom dessa ord. Saken är helt enkelt, att det pris, som staten skulle få betala för fallet, ansetts vara för högt. När staten gör sådana affärer, måste tillses, att staten icke behöfver betala mer än skäligt pris, att staten ej blir uppskörtad. Priset ansågs i detta fall för högt, och därför menade

vi: vi bry oss ej om köpet, vi behöfva ej fallet nödvändigt, vi låta det vara nu och hoppas, att efter som tiden går, ägaren skall finna sig i att taga ett något lägre pris, som står mera i öfverensstämmelse med hvad staten kan betala för fallet. Det är det enkla sakförhållandet härvidlag.

*Ang. för-
värfvande
för statens
räkning af
vissa vatten-
fall i Göta
älf m. m.*

(Forts.)

Herr Richert: De anmärkningar af mera teknisk natur, som herr von Möller framställt, skall jag be att få besvara. Önaforsfallet får sitt vatten genom en afgrening från Göta älf, och vattenmängden är beroende af älfvens och Vänerns vattenstånd. Det kungl. förslaget innebär en omläggning af Vänerns vattenstånd så, att i stället för den naturliga vattenafledningen det skall komma till stånd en konstlad aftappning af vatten till Önaforsfallet. Denna aftappning kan göras huru som helst. Man kan bibehålla de 4 sek.³, som man har vid lågvatten, och man kan öka aftappningen. Man kan hafva mera vid högre vattenstånd. I afseende å vattenmängd kan man således få behofvet tillgododet lika bra efter en omreglering som nu. Den obetydliga uppdamning med 0,4 meter nedanför fallet, som föreslagits dels för att öka vattendjupet i Stallbackakanalen, dels för bildande af det magasin, som kräfvat för natt- och dagregleringen af älfvens vatten, skulle naturligtvis medföra olägenheter för ägaren af Önafors, men det kan beredas honom kompensering genom en större vattenmängd och äfven genom turbinernas ombyggande eller i elektrisk kraft. Hur det skall gå till, kan jag ej säga på rak arm, men att det går mycket väl för sig, tror jag mig kunna försäkra. Således bör ägaren ej kunna få någon skada genom att vi antaga Kungl. Maj:ts förslag.

Efter det öfverläggningen ansetts härmed slutad, biföll kammaren hvad utskottet i förevarande punkter hemställt.

Punkten d).

Utskottets hemställan bifölls.

Vid ånyo skedd föredragning af statsutskottets den 22 och 23 innevarande månad bordlagda utlåtanden:

n:o 170, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående inköp af hotell Utsikten vid Trotthällan, och

n:o 171, angående beräkningen af statsverkets ordinarie inkomster; äfvensom af

samma utskotts den 23 och 25 i nämnda månad bordlagda utlåtande n:o 12, angående Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under andra, tredje, fjärde, femte, sjätte, sjunde, åttonde och nionde hufvudtitlarna gjorda framställningar om anslag för beredande af extra lönetillägg för år 1908 åt en del tjänstemän och betjante m. m.,

biföll kammaren hvad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till afgörande statsutskottets den 23 och 25 i denna månad bordlagda utlåtande n:o 173, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående reglering af löneförhållandena m. m. vid kammarkollegium jämte i ämnet väckta motioner.

Punkten I.

Mom a).

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. b).

Ang. ny
aflöningsstat
för kammar-
kollegium.

Uti en den 13 mars 1908 till Riksdagen afäta, till statsutskottets förberedande behandling öfverlämnad proposition, n:o 101, hade Kungl. Maj:t, under åberopande af bilagdt utdrag af statsrådsprotokollet öfver finansärenden för samma dag, föreslagit Riksdagen att, bland annat, besluta, att under förutsättning att en särskild högsta domstol för pröfning af administrativa besvärsmål under nästkommande år blefve inrättad och under loppet af samma år trädde i verksamhet, en vid propositionen fogad aflöningsstat för kammarkollegium skulle från den dag under nämnda år, som Kungl. Maj:t bestämde, äga tillämpning.

I sammanhang med Kungl. Maj:ts ifrågavarande proposition hade utskottet till behandling förehåft, bland andra, motionen n:o 59 i Första Kammaren af herr *S. Clason* samt motionen n:o 302 i Andra Kammaren af herrar *J. E. Centerwall* och *K. Beckman*, i hvilka motioner sammanstående föreslagits.

att Riksdagen, med förklarande att Kungl. Maj:ts proposition, n:o 101, angående reglering af löneförhållandena m. m. vid kammarkollegium icke kunde oförändrad bifallas, måtte besluta

1:o) att å stat uppföra kammararkivarebefattningen med hittillsvarande lönebelopp samt därjämte å extra stat för 1909 för dess nuvarande innehafvare bevilja ett lönetillägg, motsvarande skillnaden mellan baus nuvarande lön och det lönebelopp, som vid löneregleringen kunde varda bestämdt för innehafvare af motsvarande plats (advokatfiskalsbefattningen) i kammarkollegium;

2:o) att å extra stat för år 1909 till arfvode för eu amanuens vid kammararkivet bevilja 1,800 kronor;

3:o) att nedsätta det af Kungl. Maj:t å ordinarie stat äskade anslaget till vikariatsersättnings-, renskrifnings- och tryckningskostnad, arfvoden åt amanuenser och hitpenningar vid kammarkollegium med 1,800 kronor, eller från 23,300 kronor till 21,500 kronor;

4:o) att i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes låta utarbета och för Riksdagen snarast möjligt framlägga förslag om kammararkivets förening med riksarkivet.

Utskottet hade i nu föredragna moment på anförda grunder bem-ställt, att Riksdagen måtte, i anledning af Kungl. Maj:ts förevarande proposition samt med afslag å herrar Clasons samt Centerwalls och

Beckmans ofvannämnda motioner, besluta att, under förutsättning att en särskild högsta domstol för pröfning af administrativa besvärsmål under nästkommande år blefve inrättad och under loppet af samma år trädde i verksamhet, godkänna afförningsstat för kammarkollegium, så lydande, som utskottets utlåtande utvisade.

Ang. ny
afföringsstat
för kammar-
kollegium.
(Forts.)

Herr Clason: Den motion, som jag i detta ärende väckt rörande kammararkivet, är, såsom de af kammarens ledamöter torde hafva funnit, hvilka kraft tillfälle att taga närmare kännedom om densamma, icke någon isolerad framställning, utan ett led i de målmedvetna sträfvan- den för en bättre vård af våra arkiv, som från historiska och historiskt intresserade kretsar pågått sedan omkring 20 år tillbaka, alltid med synnerligen välvilligt stöd af Riksdagen, och hvilka i omkring 15 år haft särskild anledning att sysselsätta sig med kammararkivet. När så har skett, har det emellertid icke varit blott den historiske fack- mannens intresse för gamla arkivalier, som därvid velat göra sig hördt, utan det har varit vida mera omfattande och betydelsefulla synpunkter. Det har varit vetskapen om att i kammararkivet förvaras ett ytterligt viktigt material för hela vår inre historia, för historien om huru vårt folk genom seklers odlingsarbete förskaffat sig de materiella villkoren för sin tillvaro och huru det uppfört den inre ekonomiska samhälls- byggnad, som varit den finansiella grundvalen för allt hvad det ut- rättat; och det har varit den öfvertygelsen, att den historien måste skrivas och att, när den blifvit skriven, den skall kunna bidra till att knyta banden fastare mellan gångna generationer och kommande. Det har slutligen ock varit insikten, att här icke blott ideella värden stode på spel, utan äfven materiella, ity att i samma arkiv förvaras handlingar, hvilka äro af den allra största betydelse för en mängd äganderättsspörsmål, hvilka i våra dagar upphörligen träda fram och gälla icke tusentals kronor utan miljoner. Jag skulle kunna gifva åtskilliga exempel på detta, men jag skall icke besvära kammaren därmed nu.

Då nu utskottet afstyrkt min motion, betyder detta emellertid icke — såsom man vid första påseendet skulle kunna tro och såsom nog en och annan trott — att utskottet ställt sig främmande för de önskemål, som motionen velat främja. Utskottet har endast ansett min kläm obehöflig i detta hänseende, men det framgår af utskottets motivering, att utskottet i mycket väsentliga delar just har understrukt motionä- rernas uttalanden och önskemål. Utskottet säger sålunda på sid. 68, att utskottet »instämmer till alla delar i motionärernas yttrande i fråga om det otillfredsställande skick, hvori kammararkivet och dess lokaler befinna sig, och beträffande önskvärldheten af att arkivet må till så stor del som möjligt snarligen beredas förvar å riksarkivet». Ut- skottet berör vidare det samband, den sist ommämnda frågan äger med frågan om utvidgning af riksarkivets lokaler, och det säger sig emotse, att »denna fråga må med det första vinna en nöjaktig lösning». Ut- skottet understryker därjämte motionärernas uttalade öfvertygelse, att en förflyttning af kammararkivet till riksarkivet på grund af kammar- arkivets nuvarande belägenhet — i annan lokal än kammarkollegium — ej kan anses medföra ökad besvär för kammarkollegiets tjänstemän

Ang. ny
aflöningsstat
för kammar-
kollegium.

(Forts.)

vid forskningar uti arkivalierna. Till sist framhåller utskottet jämväl, att äfven skötselns af de arkivalier, som, vid den af utskottet förordade föreningen med riksarkivet af så mycket som möjligt af kammararkivet, skulle bibehållas under kollegiets vård, »i rent arkivtekniskt hänseende bör ske efter inhämtande af riksarkivariens yttrande, så att misstag framdeles må undvikas».

Under sådana förhållanden blir i själfva verket skiljaktigheten mellan motionärernas önskemål och hvad utskottet här uttalat synnerligen reducerad. I stort sedt skulle man kunna säga, att den knappast utgör någonting annat än att, då vi för vår del önska att *hela* kammararkivet omedelbart skulle ställas under riksarkivet, har utskottet endast talat om »*så stor del som möjligt*». Jag tror mig nu i min motion hafva framhållit ganska goda skäl för att detta »*så stor del som möjligt*» utan ringaste svårighet skulle kunna utsträckas till *hela* arkivet, och jag tviflar icke på att dessa skäl under ärendets kommande behandling skola vinna allt det beaktande, som de förtjäna. Men jag förstår också mycket väl, att utskottet ej ansett sig kunna afgöra en sådan fråga.

Äfven från en annan synpunkt torde emellertid faktiskt skillnaden blifva ytterst ringa. Under den debatt, som motionen har framkallat, har nämligen, hvad lokalfrågan angår, äfven från kammarkollegii sida genom arkivets nuvarande inspektor framhållits både i pressen och annorstädes, att, då de för kvarstannande i kammararkivet tillämnade arkivalierna icke kunna rymmas i kollegiets egna lokaler, det synes kollegium i alla afseenden önskvärdt att kammararkivet äfven med hänsyn till sådana handlingar, hvilka det skulle behålla, borde erhålla gemensam lokal med riksarkivet. Äfven för kollegium framstår sålunda numera, i motsats mot hvad det för blott ett par, tre år sedan alltid starkt förfäktade, såsom ett önskemål, att de handlingar, som tills vidare skulle behållas under kollegium, skola få sitt lokalbehof tillfredsställdt på det viset, att de erhålla gemensam lokal med riksarkivet. Lägger man sedan därtill, att äfven i afseende å dessa sistnämnda handlingar i arkivtekniskt hänseende — hvarmed naturligtvis ej menas blott den yttre vården, utan äfven handlingarnas ordnande och dylikt — enligt utskottets yttrande skötseln skall ske efter inhämtande af riksarkivariens utlåtande, blir ju som sagdt skillnaden mellan motionärernas ståndpunkt och utskottets i realiteten ytterst ringa. Den blir i själfva verket så obetydlig, att det, då frågan närmare skall utformas, kanske skall befinnas lämpligt att steget med ens tages fullt ut.

Hvad åter själfva lokalfrågan angår, skall jag icke här gå närmare in på den, utan endast be att få hänvisa till ett yttrande, jag i det afseendet hade den 9 april i denna kammare.

Under förhandenvarande förhållanden kan jag således sluta med att till utskottet frambara min — och jag kan försäkra många svenska forskares — stora tacksamhet för det kraftiga handtag utskottet genom sin motivering gifvit den goda saken. Utskottet har härigenom lagt en ny värdefull sten till den byggnad för räddande af de svenska arkivskatterna, som Riksdagen för jämt 20 år sedan, på grund af en af vår nuvarande ärade talman afgifven motion, började uppföra.

Jag har under sådana förhållanden ingenting att invända mot bifall till utskottets hemställan.

Ang. ny
aflöningsstat
för kammar-
kollegium.
(Forts.)

Herr Sjöcrona: Här är nu fråga om ett af de under vår storhetstid inrättade rikskollegier, som enligt 1636 års regeringsform skulle drifva regeringsärendena och som sålunda under mer än två och ett halft sekel verkat förtjänstfullt i fäderneslandets tjänst. Jag kan åtminstone, hvad angår de mera än 35 år jag till följd af min offentliga verksamhet varit i ständig beröring med detta ämbetsverk, bestämdt betyga och påstå, att detta kollegium på ett synnerligen förtjänstfullt sätt fullgjort sina åligganden samt verksamt bidragit till upprätthållande och vidare utveckling af den plikttrohet, skicklighet och redlighet i statsförvaltningen, som bör vara vårt lands stolthet och som vi måste erkänna fortfarande är förhanden i trots af det klander, som i våra dagar esomoftast framkommer mot ämbetsmännen och då alltid applåderas i Andra Kammaren.

Nu är det fråga om att till följd af högst väsentligt stegrade lefnadskostnader reglera lönerna för dessa kammarkollegiets ämbetsmän, så att de få, för att begagna ett uttryck från prästlöneregeringskommittén, *en anständig bärning*, och detta borde ju vara en mycket enkel fråga. Men fastän vi i våra dagar så ofta höra talas om mångskrifveri och långsamhet i allmänhet, kunde det visst icke få gå till på ett enkelt sätt, utan nu har löneregeringskommittén här med ljus och lykta letat efter möjligheter att föreslå ändringar på alla tänkbara håll samt framkommit med mer eller mindre onödiga reformförslag. Här är fråga om att ändra hela arbetsordningen, ändra arbetssättet, flytta öfver mål till domstolarna och till domänstyrelsen samt upphäfva kammarkollegii egenskap att vara mellaninstans i vissa mål, och med allt detta har man nu kommit till det storartade resultat, att regeringen ansett sig kunna föreslå, att kammarrådets antal skulle minskas till 4, med den påföljd att två kammarråd måste ställas på indragningsstat och att staten således fortfarande skall betala ut löner till dessa. Det har till och med inom kommittén ifrågasatts, att minskningen skulle ske ända ned till tre stycken kammarråd. Det är nu ej värdt att vidare tala om detta såsom frågan nu står, men det har framkommit ett förslag, som åtminstone ännu icke är afgjort och om hvilket jag därför skulle vilja yttra några ord. Det gäller detta om kammarkollegii upphörande att vara mellaninstans i frågor om anläggning, indragningsstat och förändring af allmänna landsvägar med broar och färjor, frågor om flott- och farleder i sjöar och strömmar, strörensningar m. m. Det har flera gånger, då det förut varit tal om lönerogering för kammarkollegium, ifrågasatts alldeles detsamma, men det har alltid mötts med ett bestämdt motstånd och ansetts vara fullkomligt olämpligt. Men för att nu ändå kunna komma fram med detta förslag, har lönerogeringskommittén hittat på det skälet att i följd af vissa lagändringar behöfdes numera ej särskild »kameral kompetens» för att handlägga dessa ärenden, och på denna fras har till och med departementschefen fastnat.

Nu ber jag att få erinra därom, att alla dessa ämnen tillhörde, under den tid jag var expeditionschef i civildepartementet, detta de-

Ang. ny
aflöningsstat
för kammar-
kollegium.
(Forts.)

partement, och jag har således under mera än 8 år haft att granska handlingarna i alla sådana inkomna besvärsmål och justerat expeditionerna i desamma. Jag har närvarit och deltagit i statsrådsberedningarnas öfverläggningar om sådana frågor, då jag icke själf föredragit dem, och det torde därför ej få anses alltför förmätet af mig, att jag tror mig hafva någon erfarenhet i fråga om att kunna bedöma, hvilken verkan det skulle hafva att upphäfva kammarkollegiets befattning med dessa ärenden och flytta dem öfver direkt till regeringen. Hvad vägfrågor ankommer, har jag i 27 år handlagt sådana frågor uti ett län, där det finnes ej mindre än 18 väghållningsdistrikt, och jag har varit ordförande i alla de tre utskott, som haft att inom Riksdagen förberedelsevis behandla dylika ärenden. Men trots allt detta måste jag erkänna, att jag icke förstår hvad som menas med denna »kamerala kompetens», såvida därmed skulle åsyftas att för pröfningen af dessa mål erfordrades andra insikter och annan erfarenhet och annat slags författningskunskap än hvad som i alla tider fordrats. Nu har departementschefen på sid. 13 anfört skäl, som jag anser vara fullkomligt riktiga och på grund af hvilka skäl han bestämdt motsätter sig att kollegii egenskap såsom mellaninstans skulle upphöra, så länge ärendena skola fullföljas till ett statsdepartement, men däremot har han på sid. 14 förklarat sig vara lifligt för förslaget, därest en regeringsrätt blifver inrättad, och utskottet förutsätter ju äfven detta. Jag menar för min del, att de skäl, som departementschefen på sid. 13 åberopar, i högst väsentlig del gälla äfven i fråga om dessa ärendens fullföljande direkte till regeringsrätten. Om kammarkollegiets befattning med dessa mål skulle upphöra, förstår ju hvar och en, att de besvärsmål, som i sådant fall komme att fullföljas till regeringsrätten, också blefve väsentligt större till antalet än hvad de nu äro, som fullföljas till statsdepartement. Ty det är ett obestriddigt faktum, att icke de flesta mål fullföljas från kollegium till regeringen. Således kommer målens antal att växa och därmed besväret med deras utredning och behandling, och det har också departementschefen anfört på sid. 13, ja säkerligen blir besväret med dessa besvärsmåls utredande och afgörande 3, 4 ja flera gånger så stort, som det är under nuvarande förhållanden. Nu är det ju kammarkollegium, som utreder sakerna och sofrar ifrån och skiljer undan vissa punkter och sådant, hvaröfver klagan icke plägar fullföljas, och uti ett sålunda utredt skick komma nu dessa besvärsmål i högsta instansen. Det är, så synes det åtminstone mig, alldeles otvifvelaktigt att om dessa mål skola fullföljas direkte till regeringsrätten, behöfves det åtminstone en särskild föredragande för desamma — vi veta, att det behöfs ett kammarråd i kollegium blott för vägmål — alltså, om en särskild person skall anställas för dessa mål, vare sig på någon byrå inom jordbruksdepartementet eller på annat sätt, få vi genast en tjänsteman med samma lön som ett kammarråd; det är det allra minsta. Men icke nog med det. Af det förslag, som varit framlagdt inför Riksdagen i år i samband med frågan om regeringsrätten, ha vi kunnat inhämta, att denna regeringsrätt får en högst betydlig arbetsbörd. Därom kan ej råda något tvifvel, och den torde blifva så pass dryg, att det mycket väl kan hända, att regeringsrätten, om de ifrågakvarande besvärsmålen skola fullföljas ome-

delbart till regeringsrätten, snart nog behöfver arbeta på tvenne afdelningar, d. v. s. att regeringsrättens ledamöters antal skulle behöfva ökas med 4. Således skulle man kanske få 4 nya regeringsråd, för att man lyckats komma så långt som att draga in tvenne kammarrådslöner. Jag vill därför bedja regeringen besinna sig två eller kanske tre gånger, innan den i kammarkollegiets instruktion inför föreskrifter härom, eller åtminstone väntar till dess man fått se, huru den tillämnade nya regeringsrätten kommer att verka och i hvad mån den må blifva öfverhopad med arbete eller icke.

Beträffande själfva lönerogleringsförslaget kunde ju vara ett och annat att säga, men det torde icke löna sig. Jag skall därför icke göra något yrkande utan endast nöja mig med att hafva gjort detta uttalande till kammarens protokoll.

Efter härmed slutad öfverläggning biföll kammaren hvad utskottet i föreliggande moment hemställt.

Mom. b)–h).

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Punkten II.

Utskottets hemställan bifölls.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till afgörande statsutskottets den 23 och 25 innevarande maj bordlagda utlåtande n:o 175, i anledning af dels Kungl. Maj:ts under punkt 31 af fjärde hufvudtiteln i statsverkspropositionen gjorda framställning om anvisande af medel till nya byggnader för armén, dels ock tre särskilda rörande samma ämne till Riksdagen aflåtna kungl. propositioner.

Punkterna a) och b).

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Punkten c).

I proposition, n:o 82, af den 21 februari 1908, hade Kungl. Maj:ts föreslagit Riksdagen att dels medgifva, att en ny byggnad, innehållande lokaler för krigshögskolan, krigshofrätten samt chefens för fjärde arméfördelningen, inspektörens för militärläroverken, inspektörens för kavalleriet, remonteringsstyrelsens och befälhafvarnas för Stockholms stads- och landtrullföringsområden expeditioner, måtte få uppföras å kronan tillhörig mark inom kvarteret Kandidaten af Hedvig Eleonora församling i Stockholm, dels ock för detta ändamål bevilja 630,000 kronor och däraf, i enlighet med den i årets statsverksproposition angående fjärde hufvudtiteln under punkt 31 gjorda framställning, å extra stat för år 1909 anvisa 250,000 kronor.

*Ang. ny
afdelningsstat
för kammar-
kollegium.
(Forts.)*

*Ifrögasatt
anlag till
uppförande
af lokal för
krigshög-
skolan m. fl.
institutioner.*

*Ifrågasatt
anslag till
uppförande
af lokal för
krigshög-
skolan m. fl.
institutioner.*

Utskottet hade i förevarande punkt af angifna skäl hemställt, att Kungl. Maj:ts framställningar i fråga om uppförande af en byggnad, innehållande lokaler för krigshögskolan m. fl. institutioner och myndigheter, icke måtte för närvarande af Riksdagen bifallas.

(Forts.)

Herr statsrådet Malm: Innan kammaren går att fatta sitt beslut i nu föreliggande fråga, ber jag att få framhålla ett par synpunkter. Af utskottets utlåtande skulle man kunna få den uppfattningen, att Kungl. Maj:t hade framlagt propositionen, innan frågan var i det skick, att den kunde afgöras. Kungl. Maj:t har emellertid afslått propositionen så tidigt som nu för att icke riskera en för kort byggnadstid med däraf möjligen följande ökade, onödiga kostnader. Det är sant, att frågan om äganderätten till hela kvarteret Kandidaten ännu icke är fullt klar, men på grund af det mandat, som Kungl. Maj:t fick af 1906 års Riksdag i fråga om försäljning af en del af Ladugårdsgärdet, ansåg sig Kungl. Maj:t befogad att under hand utan Riksdagens hörande uppgöra med Stockholms stad angående dessa äganderättsförhållanden. Underhandlingar äro också inledda i detta syfte. Såvidt jag förstår, föreligger således icke något hinder för ett bifall till Kungl. Maj:ts framställning äfven i denna punkt, i hvilket fall naturligtvis Kungl. Maj:t kommer att ställa sig till efterrättelse de uttalanden, som komma att göras af Riksdagen. Om emellertid Riksdagen icke bifaller denna punkt, torde Kungl. Maj:t på grund af det välvilliga uttalande, som gjorts af statsutskottet, anse sig hafva frihet icke allenast i fråga om val af plats, då frågan ånyo föreligger Riksdagen, utan också i öfriga afseenden, för den händelse det skulle visa sig, att ökad utrymme behöfves för myndigheter, som ännu icke fått egna lokaler.

Friherre Gripenstedt: Något yrkande har icke gjorts mot utskottets hemställan. Jag finner verkligen, att utskottet har yttrat sig så välvilligt som möjligt i fråga om Kungl. Maj:ts förslag, ty utskottet erkänner, att behöfvet af byggnaden är ådagalagdt, men kan icke tillstyrka Kungl. Maj:ts förslag sådant det nu föreligger. Herr statsrådet erkände själf, att full klarhet icke råder beträffande äganderätten till hela kvarteret. Såsom Kungl. Maj:t föreslagit att lägga byggnaden, vore det visserligen möjligt, att den icke komme i kollision med dessa oklara förhållanden, men byggnaden kommer då sannolikt icke att ligga på den lämpligaste platsen, och tomten, som har ett ganska stort värde, skulle bli bebyggd utan att hela kvarteret toges i betraktande. Jag tror icke detta är en klok åtgärd. Dessutom står det i Kungl. Maj:ts proposition, att krigshögskolan icke behöfver nya lokaler förrän år 1912. Då torde man godt hinna med att klara dessa förhållanden och sedan bygga ett hus, vare sig i kvarteret Kandidaten eller på annan plats.

Herr statsrådet yttrade vidare, att Kungl. Maj:t skulle hafva frihet att komma med något nytt förslag icke allenast beträffande plats, utan äfven rörande byggnadens omfång o. s. v. Det står naturligtvis Kungl.

Maj:t fritt, men Riksdagen har icke gifvit något på hand, utan förbehåller sig att pröfva det förslag, som framlägges.

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Öfverläggningen ansågs härmed slutad, hvarefter kammaren biföll hvad utskottet i föreliggande punkt hemställt.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till afgörande statsutskottets den 23 och 25 i denna månad bordlagda utlåtande n:o 176, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående omorganisation af marinförvaltningen m. m.

Punkten 1.

I nu föredragna punkt hade utskottet hemställt, att Riksdagen, med bifall till Kungl. Maj:ts i proposition till Riksdagen den 9 april 1908 därom framlagda förslag måtte godkänna följande förslag till aflöningsstat för marinförvaltningen.

Ang. ny
aflöningsstat
för marin-
förvaltningen.

	Lön.		Tjänstgöringspenningar.		Orts-tillägg.		Arfvoden eller felräkningspenningar.		Summa.		
	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	
Artilleriaafdelningen.											
1 kemist	4,500	—	500	—	—	—	—	—	5,000	—	Efter 5, 10, 15 o. 20 års tjänstgöring kan lönen höjas hvarje gång med 500 kr.
Fortifikationsafdelningen.											
1 chef	—	—	—	—	—	—	1,000	—	1,000	—	
Civilafdelningen.											
Chef: marinöfverkommissarien	6,000	—	2,700	—	800	—	—	—	9,500	—	Efter 5 år kan lönen höjas med 600 kr.
1 amiralitetsråd	5,000	—	2,500	—	600	—	—	—	8,100	—	
1 tjänsteman i 2:a lönegraden	3,600	—	1,800	—	400	—	—	—	5,800	—	Efter 5 år kan lönen höjas med 500 kr. och efter 10 år med ytterligare 500 kr.
4 d:o	14,400	—	7,200	—	1,600	—	—	—	23,200	—	
1 tjänsteman i 1:a lönegraden	2,200	—	1,500	—	300	—	—	—	4,000	—	Efter 5 år kan lönen höjas med 500 kr., efter 10 år med ytterligare 500 kr. och efter 15 år med än ytterligare 500 kr.
8 d:o	17,600	—	12,000	—	2,400	—	—	—	32,000	—	
1 d:o, marinkassör	2,200	—	1,500	—	300	—	500	—	4,500	—	
Transport	55,500	—	29,700	—	6,400	—	1,500	—	93,100	—	

Ang. ny
aflöningsstat
för marin-
förvaltningen.
(Forts.)

	Lön.		Tjänstgöringspennin- gar.		Orts- tillägg.		Arfvoden eller fel- räknings- pennin- gar.		Summa.	
	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.
Transport	55,500	—	29,700	—	6,400	—	1,500	—	93,100	—
I advokatfiskal, som till- lika förrättar advokat- fiskalsgöromålen vid Stockholms station ...	—	—	—	—	—	—	3,000	—	3,000	—
1 förste vaktmästare ..	900	—	450	—	150	—	—	—	1,500	—
1 vaktmästare	700	—	350	—	150	—	—	—	1,200	—
3 do	2,100	—	1,050	—	450	—	—	—	3,600	—
Till vikariatsersättning, arfvoden till extra or- dinarie tjänstemän och biträden samt renskrif- ningskostnad m. m....	—	—	—	—	—	—	—	—	30,600	—
Summa	59,200	—	31,550	—	7,150	—	4,500	—	133,000	—

Efter 5 år kan
lönen höjas med
100 kr.

- Ann. 1.** Öfrig, marinförvaltningen tillhörande personal af officers-, underofficers-, mariningenjör-, marinintendentur- och marinläkarekåren samt fortifikationen åtnjuter aflöning å andra stater.
- Ann. 2.** Därest vaktmästare i sådan egenskap åtnjuter fri bostad samt bränsle, skall, så länge denna förmån kvarstår, ortstillägg ej till honom utgå, hvarjämte å lönen afdrages 100 kr. årligen.
- Ann. 3.** Alderstillägg å lön utgå från femte hufvudtitelns anslag till ålderstillägg.

Herr statsrådet, grefve Ehrensvärd: Utskottet har i sitt utlåtande yttrat bland annat följande:

»I sitt utlåtande anför de sakkunniga i fråga om organisationen af intendentsafdelningen (sid. 34 i utlåtandet), att de antoge, att, därest handhafvandet inom marinförvaltningen af ärendena rörande intendenturväsendet så ordnades, som af dem föreslagits, chefskapet för nämnda afdelning komme att uppdragas åt en genom utbildning och föregående verksamhet med intendenturgöromålen såväl i land som ombord å fartyg fullt förtrogen person, hvilken således kunde vara väl skickad att bära ansvaret för denna viktiga förvaltningsgren.

Då det med hänsyn till den tillämnade omläggningen af intendenturpersonalens verksamhet synes vara af största vikt, att ledningen anförtros åt en för ändamålet fullt lämplig person, har utskottet velat tillkännagifva sin anslutning till den af de sakkunniga sålunda uttalade åsikten.»

I anledning häraf ber jag få framhålla, att jag naturligtvis liksom utskottet anser det vara af betydelse att få denna viktiga plats besatt med en fullt lämplig person. Det är ock antagligt, att den lämplige i allmänhet torde vara att söka inom marinintendenturkåren, där personalen just utbildas för tjänstgöring af ifrågavarande slag. Men man

kan icke vara säker på, att inom denna kår alltid finnes en lämplig person. Särskildt kan det vara fallet, innan personalen därstädes erhållit den allsidiga och grundliga utbildning, som numera kommer till godo dem, som söka inträde i denna kår.

Med detta har jag velat hafva sagdt, att Kungl. Maj:t naturligtvis kommer att göra allt för att erhålla den lämpligaste personen på den ifrågavarande chefsplatsen, men att lika naturligt är, att Kungl. Maj:t icke kan nu binda sig att välja denne person inom marinintendenturkåren.

Grefve Taube: Med detta yttrande har på intet vis varit afsedt att förmena herr statsrådet och chefen för sjöförvarsdepartementet att vid besättande af denna plats föreslå någon annan person, den han anser lämplig, denne må tillhöra flottan, intendenturen eller någon annan kår. Anledningen till att detta yttrande kom in i betänkandet var, att sakkunniges utlåtande icke var känt för Riksdagen, då det icke här utdelats och icke varit intaget i propositionen. På den grund ansåg utskottet, att det icke skulle skada, att punkten fördes in såsom utskottets åsikt i afseende å besättande af denna plats. Om anledningen åter, att de sakkunnige kommit med detta utlåtande, är ju här icke platsen att yttra sig, men den torde vara för herr statsrådet välbekant.

Efter härmed slutad öfverläggning biföll kammaren hvad utskottet i förevarande punkt hemställt.

Punkterna 2—6.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Vid ånyo skedd föredragning af statsutskottets den 23 och 25 i denna månad bordlagda utlåtanden:

n:o 177, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående förändrad organisation af förste landtmätartjänsterna m. m., och

n:o 178, i anledning af Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under sjätte hufvudtiteln gjorda framställning om anslag till en statsmedicinsk anstalt m. m.,

biföll kammaren hvad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till afgörande statsutskottets den 23 och 25 i innevarande månad bordlagda utlåtande n:o 179, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående inrättande af en veterinär-bakteriologisk anstalt.

Ang. ny
aflöningsstat
för marin-
förvaltningen.
(Forts.)

Ang. upp-
rättande af
en veterinär-
bakteriologisk
anstalt.

Punkten 1.

Med föranledande af Kungl. Maj:ts i proposition den 9 april 1908, n:o 154, därom framlagda förslag, hade utskottet i förevarande punkt hemställt, att Riksdagen måtte besluta, att en veterinär-bakteriologisk anstalt skulle upprättas i hufvudsaklig öfverensstämmelse med de i statsrådsprotokollet öfver jordbruksärenden nämnda dag angifna grunder.

Vid denna punkt hade reservation anförts af herrar *A. G. L. Billing, I. Wijk, E. A. G. A. Wijkander* och *P. Pehrsson* i Åkarp, hvilka ansett, och utskottet bort hemställa, att Riksdagen måtte besluta, att en veterinär-bakteriologisk anstalt skulle upprättas i hufvudsaklig öfverensstämmelse med de i statsrådsprotokollet öfver jordbruksärenden den 9 april 1908 angifna grunder, med undantag dock däraf att assistenten vid anstalten icke skulle vara skyldig meddela undervisning vid veterinärinstitutet.

Herr Wijk, Ivar: Rörande organisationen af denna veterinär-bakteriologiska anstalt bryta sig olika meningar. Å ena sidan vill man fastslå, att denna anstalt skall vara fristående, å andra sidan vill man, att undervisning därifrån skall lämnas till veterinärinstitutet. Om man tar del af Kungl. Maj:ts proposition, finner man där olika utlåtanden från myndigheterna. Lärarkollegiet vid institutet vill fastslå, att professorn, chefen för denna anstalt skall föreläsa i teoretisk och assistenten vid anstalten i praktisk bakteriologi. Från denna åsikt skiljer sig föreståndaren för institutet, som går medelvägen — om det är den gyllene medelvägen lämnar jag därhän — och vill förändra assistentbefattningen till en laboratorbefattning med skyldighet att föreläsa i såväl teoretisk som praktisk bakteriologi. Går man sedan till direktionen öfver veterinärinstitutet, så finner man, att den ställer sig absolut emot denna undervisning; detsamma gör medicinalstyrelsen. Dessa myndigheter säga, att laboratorns tid och intresse splittras härigenom alldeles för mycket. »Direktionen» — yttrar departementschefen — »upptar därefter till pröfning lärarkollegiets förslag angående undervisningsskyldighet för såväl anstaltens föreståndare som assistenter, hvilket förslag direktionen säger sig icke kunna biträda, i det att såväl arbetet på det föreslagna laboratoriet som ock undervisningen helt säkert skulle blifva i afsevärd grad lidande på en sådan kombination.» Dessutom framhåller direktionen, att oaktadt den föreslagna undervisningen skulle omfatta endast 3 timmar i veckan, »föreståndarens tid skulle komma att tagas mera i anspråk för undervisningen i bakteriologi vid institutet, än hvad lärarkollegiet ställt i utsikt. Beräknade man nämligen den tid, som ättinge till förberedelser till föreläsningarna, tentamina, lärarkollegiisammanträden med mera, så funne man, att densamma blefve ganska afsevärd.»

Nu har Kungl. Maj:t i propositionen byggt på, kan man säga, denna kompromiss, nämligen reservantens förslag. Departementschefen säger själf:

»Oaktadt goda skäl synas mig föreligga för denna direktionens åsikt» — att lärarkollegiets förslag bör afslås — »anser jag dock, att

det ej bör vara förenadt med någon större risk att gå den medelväg, som institutets rektor, professor Vennerholm i sin reservation till lärarkollegiets betänkande förordat, nämligen att uppdraga undervisningen i bakteriologi vid institutet åt en under anstaltens chef tjänstgörande laborator. Äfven om jag ställer mig i viss mån tveksam rörande lämpligheten af att på detta sätt öfverlämna undervisningen i detta med hvarje år alltmera betydelsefulla ämne åt en tjänsteman vid anstalten, som, äfven under förutsättning att han erhåller en mera fast anställning än i reservationen blifvit föreslaget, kan komma att betrakta denna sin plats såsom en öfvergångsbefattning, anser jag det dock vara en så stor fördel för institutet, att anstalten på detta sätt fastare knytes vid detsamma, att jag finner mig böra tillstyrka detta förslag.»

*Ang. upp-
rättande af
en veterinär-
bakteriologisk
anstalt.
(Forts.)*

Jag tycker, att man kan läsa mellan raderna i Kungl. Maj:ts proposition, att departementschefen helst önskat en rent fristående anstalt, men till följd af hvad Riksdagen skref förra året ansett sig nästan tvungen att lägga fram detta förslag. Skrifvelsen utgick därpå, att förslaget kunde blifva ekonomiskt fördelaktigare, men jag kan icke anse, att detta blifvit fallet. Utskottets förslag, som sammanfaller med Kungl. Maj:ts proposition och reservanternas förslag, skiljer sig endast på ett belopp af 1,000 kronor. I det ena finnes en befattning, som kallas laborator, med 4,000 kronors arvode, i det andra kallas han assistent med 3,000 kronors arvode. Detta är den enda skillnaden. Nu synes det mig och mina medreservanter skäl finnas att äfven taga i öfvervägande, huruvida man icke bör söka få en utredning till stånd, om icke såväl den statsmedicinska som den veterinärbakteriologiska anstalten böra komma under eget tak. I det utlåtande, som nyss föredrogs, upptogs ett anslag å 8,500 kronor till hyra för den statsmedicinska anstalten, som sannolikt snart nog kommer att höjas. Då nu en ny byggnad för veterinärinstitutet är beslutad, och den skall förläggas på en utmärkt plats, är det väl skäl att taga i öfvervägande, om icke i denna byggnad kunde inredas lokaler äfven för den statsmedicinska anstalten. Herrarna kunna vara förvissade om, att det dröjer icke länge, innan denna anstalt blir mindre nöjd med att bo i fjärde våningen vid en gata i Stockholm. Vore det icke då skäl att göra en hemställan till Kungl. Maj:t, att åtgärder måtte vidtagas och ett förslag framläggas i den riktningen?

På dessa skäl yrkar jag, herr talman, bifall till den af herr Billing m. fl. afgifna reservationen.

Herr Wijkander: Då man för ett årtionde sedan började planlägga en statsmedicinsk anstalt, tänkte man sig endast en bakteriologisk underafdelning af anstalten och ville sammanfatta därunder såväl den medicinskt-bakteriologiska som den veterinärt-bakteriologiska. Detta var naturligtvis ofördelaktigt, och det framhölls också särskildt från veterinärhåll, att dessa båda riktningar påtagligen voro hvar för sig så viktiga, att hvar och en borde hafva sin själfständiga underafdelning. När regeringen för ett år sedan lade fram ett förslag för Riksdagen, tänkte sig regeringen en statsmedicinsk anstalt, inom hvilken skulle finnas en bakteriologisk afdelning för medicinska ändamål

Ang. upp-
rättande af
en veterinär-
bakteriologisk
anstalt.

(Forts.)

och en veterinär-bakteriologisk afdelning. Men Riksdagen ville icke gå in på detta; och det af två skäl, som Riksdagen då angaf. Det ena var, att Riksdagen ifrågasatte, att det skulle blifva billigare, ifall man kunde lägga den veterinär-bakteriologiska anstalten i samband med veterinärinstitutet, och det andra, att, ifall anstalten lades där, den skulle lättare få material till undersökningar och dessutom vara till nytta för undervisningen.

Kungl. Maj:t har nu hört myndigheter och utarbetat sitt förslag i öfverensstämmelse med de afgifna utlåtandena. Då visar det sig, att det blir dyrare eller fullt lika dyrt att inrätta anstalten på det sätt, som Riksdagen tänkt. Det ena och väsentliga skälet, som Riksdagen hade, är således undanröjdt. Naturligt är, att, om man vill lägga en anstalt, som behöfver så få lokaler som denna, men en ganska stor personal, man kan a priori säga, att omkostnaderna blifva ungefär desamma, om den lägges på det ena eller andra stället.

Nu är den andra delen af den statsmedicinska anstalten, som herrarna veta, förlagd till en synnerligen olämplig lokal. Och det är naturligt, att denna anstalt snart kommer och begär att få ändamålsenligare lokaler på annat håll. Då framträder den fråga, som här är före, i en annan belysning. Ur ekonomisk synpunkt är det då klokt att förlägga dessa anstalter tillsammans. Man kan mycket väl lägga den byggnad, som skulle inrymma den bakteriologiska anstalten, i närheten af byggnaderna för veterinärinstitutet; där kommer att bildas en mycket stor vetenskaplig stadsdel, i hvilken denna anstalt mycket väl hör hemma. Ur denna synpunkt är det ingenting att invända mot det regeringens förslag, som framlades för ett år sedan och mot reservanternas i år att på det sättet sammanföra det hela någonstädes i närheten af det nya veterinärinstitutet. Men detta är icke för mig det väsentligaste, ty man kan ju tänka sig hela anstalten förlagd på en annan plats. Det är icke den ekonomiska synpunkten, som är dominerande, utan andra skäl finnas, som äro lika viktiga eller viktigare.

Det är klart, att de ifrågavarande två bakteriologiska anstalterna i väsentlig mån hafva samma och liknande undersökningar för händer och behöfva i väsentlig mån samma undersökningsmaterial. Detta kunna dessa anstalter bereda sig under bekvämare och lättare förhållanden, om de samarbeta än om de befinna sig i olika delar af staden. Det är ganska tydligt för den som har reda på, huru sådana undersökningar försiggå, att den ena anstalten kommer att verka befruktande på den andra. Mälsmännen för dem, den ena från den rent medicinska vetenskapen och den andra från veterinärvetenskapen, få utbyta tankar och samarbeta för att utveckla de olika metoder de komma att använda för sina undersökningar. Det är då påtagligt, att det skall verka bättre, än om de arbeta den ene skild från den andre. Då nu anstalten med största lätthet kan läggas omedelbart intill veterinärinstitutet, äro alla fördelar förenade, som regeringen för ett år sedan afsåg och nu af reservanterna framhållits.

Här har denna gång spelat in en fråga, som fått för stor betydelse, nämligen den om undervisningen på anstalten. Det är påtagligt, att det för den blifvande veterinären skall bli af stor betydelse

att få tillgodogöra sig det material, som finnes inom anstalten, samt den erfarenhet och skicklighet, som de mest framstående af de vid anstalten tjänstgörande personerna kunna hafva. Men å andra sidan är det klart, att denna undervisning icke får på något sätt störa det vetenskapliga arbetet eller rubba anstaltens själfständiga ställning. Det är bättre att icke en gång för alla fastläsa sambandet på det sättet, att Riksdagen bestämmer arfvodet för assistenten med föreskrift, att han skall sköta undervisning vid veterinärinstitutet, då det alls icke är sagdt, att han lämpar sig för den. Det är nämligen icke säkert, att en vetenskapligt skicklig och framstående assistent lämpar sig för undervisning. Mycket sannolikt är nog, att han duger till detta, och gör han det, kan han väl utan ringaste skada sköta denna undervisning, men det kan hända, att han icke lämpar sig för detta, och hvarför skulle då Riksdagen sammanbinda dessa båda funktioner? Det är då lämpligare, såsom reservanterna föreslagit, att anställa en assistent med mindre arvode samt bestämma, att om han lämpar sig för undervisning, får han ett tillskott af 1,000 kronor, därför att han bestrider några timmars undervisning inom veterinärinstitutet.

Jag vill nämna för kammaren, att på ett annat område förefinnes en liknande anordning, där öfverensstämmelsen är fullständig. På det tekniska området hafva vi materialprofvningsanstalter, som äro af mycket stor betydelse ur vetenskaplig synpunkt och för den stora allmänheten. Dessa anstalter disponera öfver ett material, som är synnerligen värdefullt för de blifvande tekuikerna, men icke har det satts i fråga såsom ideal att förlägga denna materialprofvningsanstalt såsom en integrerande del af de tekniska högskolorna. Enligt det förslag för tekniska högskolan, som föreligger och, som jag hoppas, blir utfördt, kommer denna stads materialprofvningsanstalt att ligga utanför den blifvande tekniska högskolan. Men man beräknar, att någon af tjänstemännen vid anstalten skulle kunna på anmodan mot särskildt arvode bestrida undervisning vid tekniska högskolan. Anstalten skall läggas omedelbart i närheten af tekniska högskolan och skall ställas i samma slags förhållande till tekniska högskolan, som reservanterna tänkt sig för veterinärbakteriologiska anstalten till veterinärinstitutet. Den skall vara själfständigt verksam; men man tillgodogör sig för undervisningen det material, den skicklighet och den duglighet, som där finnes, och gör detta på ett sådant sätt, att man kan pröfva, huruvida de personer, som användas, äro lämpliga att undervisa eller icke.

Det förefaller mig därför, som om alla skäl afgjordt tala för det förslag, som regeringen för ett år sedan lade fram och reservanterna i år upptagit och förordat. Men då kan man säga, att den naturliga konsekvensen vore att afslå regeringens framställning nu. Jag tror, att en af reservanterna tänkt sig saken på detta sätt. Men det vore att beklaga, ty det är önskvärdt, att landtbrukarna så fort som möjligt få tillgodogöra sig anstalten, och därför hafva reservanterna tagit upp möjligheten att i öfverensstämmelse med Kungl. Maj:ts förslag yrka, att anstalten under några år inrymmes i veterinärinstitutets gamla byggnad, där för densamma skulle inredas rum i öfvervåningen i västra flygeln. Där skulle den vara två eller tre år, medan den nya byggnaden är under uppförande. Man kan då tänka på saken och få

Ang. upp-
rättande af
en veterinär-
bakteriologisk
anstalt.
(Forts.)

Ang. upp-
rättande af
en veterinär-
bakteriologisk
anstalt.
(Forts.)

en utredning från regeringen, huru i närheten af veterinärinstitutet lämpligen skall anordnas den gemensamma byggnaden för hela den statsmedicinska anstalten. På denna väg vinnes sålunda detsamma, som Kungl. Maj:t afsett, och man undgår att slå fast, att denna afdelning af den statsmedicinska anstalten skall vara inrymd på ett sätt, som förefaller ganska opraktiskt för den nya anstalten. Man förbehåller sig att en kommande Riksdag, kanske den nästa, får fatta ett beslut i detta afseende, och vinner sålunda alla fördelar utan några olägenheter. Under sådana förhållanden förefaller det mig synnerligen beklagligt, om Riksdagen skulle taga utskottets förslag, då reservanternas erbjuder betydande fördelar.

Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till den af herr Billing med flere afgifna reservationen.

Herr Odelberg, Theodor: Denna fråga har blåsts upp till mycket större dimensioner, än den i verkligheten har, och jag skall försöka reducera den något.

Som kammaren behagar påminna sig, framlade Kungl. Maj:t förslidet år för Riksdagen en proposition om inrättande af en medicinsk-bakteriologisk anstalt med en underafdelning för den veterinära bakteriologien. Den propositionen vann icke Riksdagens bifall, utan Riksdagen utbröt ur denna anstalt den veterinär-bakteriologiska afdelningen och skref till Kungl. Maj:t, att beträffande »den föreslagna veterinär-bakteriologiska anstalten uttalade Riksdagen den förmodan, att det arbete, som åt densamma skulle uppdragas, skulle kunna på tillfredsställande sätt utföras vid veterinärinstitutet och att det vore önskvärdt, att så skedde, då därigenom en väsentlig kostnadsbesparing skulle vinnas och garanti gifvas för att åt undervisningen vid veterinärinstitutet bereddades önskvärdt undersökningsmaterial». Nu kommer Kungl. Maj:t efter en vidlyftig utredning med en ny proposition om inrättande af en veterinärbakteriologisk anstalt i öfverensstämmelse med hvad Riksdagen förlidet år begärde. Detta duger icke nu, af hvilken orsak är svårt att säga, utan nu skall man hafva precis det, som föreslogs förra året, och reservanterna föreslå därför återigen en skrifvelse med begäran, att de båda anstalterna skola komma under samma tak och blifva intimt förenade med hvarandra. Jag tycker, att det skulle visa en ganska stor hållningslöshet hos Riksdagen, ifall man ena året afslår ett förslag och begär något annat och andra året begär detsamma, som Kungl. Maj:t första året föreslagit.

Och hvilka äro skälen? Jo, två skäl äro anförda — eller egentligen blott ett — hvarför man icke skulle taga Kungl. Maj:ts proposition. Reservanterna säga, att det skulle blifva dyrare, om man nu upprättade denna anstalt på det sätt, som Riksdagen förlidet år ansåg skola medföra minskning i kostnaden. Men aldrig kunde väl Riksdagen föreställa sig, att anstaltens drift skulle blifva billigare, om anstalten blefve isolerad. I alla händelser kunde man icke nöja sig med mindre än två tjänstemän, och icke kunde man heller begagna samma apparater vid de olika afdelningarna, utan man måste naturligtvis på hvarje särskild afdelning hafva sina egna. Riksdagen föreställde sig tydligen, att hvad lokalfrågan beträffar skulle det blifva

väsentligt billigare, och jag tror att Kungl. Maj:t har till full evidens visat, att så blir förhållandet, då Kungl. Maj:t icke begär mer än 13,500 kronor för att inrymma hela anstalten i det nya, tillämnade veterinärinstitutet vid Kräfriket. Hela byggnadskostnaden skulle uppgå till 13,500 kronor, och det kunna herrarne vara förvissade om, att mångdubbelt denna summa skulle gå åt, om man ville inrätta en veterinärbakteriologisk anstalt tillsammans med den statsmedicinska anstalten.

Ang. upp-
rättande af
en veterinär-
bakteriologisk
anstalt.
(Forts.)

Sedan säga reservanterna: »härtill kommer, att det för utskottet är bekant, att stora betänkligheter råda mot att på alltför intimt sätt knyta fast vid ett särskildt läroverk, sådant som veterinärinstitutet är. ett vetenskapligt undersökningsarbete, som afser att blifva till gagn vida utöfver veterinärväsendets gränser». Jag vet icke hvad som egentligen menas med den saken, men jag förmodar, att denna forskning liksom all forskning skall komma mänskligheten till godo. Den kommer dock i första rummet veterinärvetenskapen till godo, och jag kan icke se, att, därför att denna veterinärbakteriologiska anstalt förlägges till samma tomt som veterinärinstitutet — den skulle ju icke sortera under veterinärinstitutets direktion utan direkt under medicinalstyrelsen, samma styrelse som har öfverinseende öfver den statsmedicinska anstalten — vetenskapligheten därigenom skulle på något sätt lida.

Man har ock sagt, att anstaltens arbeten skulle komma att lida genom den undervisningsskyldighet, som skulle åligga dess tjänstemän. Det är dock icke fråga om att föreståndaren skall hafva undervisningsskyldighet — han har frihet att helt och hållet ägna sig åt den vetenskapliga forskningen — utau det är hans assistent eller den s. k. laboratorn, som skall en timme i veckan föreläsa i bakteriologi vid veterinärinstitutet och två timmar i veckan hålla demonstrationer. Förlägges ej anstalten till veterinärinstitutet, beröfvas denna skola till oersättlig förlust för undervisningen det rikhaltiga material af sjukliga djurdelar, som af landets veterinärer hittills insändts till institutets bakteriologiska afdelning, men som efter anstaltens upprättande skulle dit ingå. För öfrigt, om ej assistenten erhåller skyldighet att meddela den föga tidsödande undervisningen, måste den nuvarande anordningen vid institutet bibehållas, nämligen så, att professorn i histologi och patologisk anatomi äfven fortfarande undervisar i bakteriologi. De lokaler, öfver hvilka han för denna undervisning förfogar, kunna då ej disponeras för anstaltens behof, hvarigenom förutsättningen för den af Kungl. Maj:t föreslagna provisoriska anordningen för lösandet af lokalfrågan under de närmaste åren blir omintetgjord. Vid det nya veterinärinstitutet måste äfven då upprättas dubbla lokaler, hvartill torde komma att krävas betydande belopp, under det att så som Kungl. Maj:t föreslagit frågans lösning, endast 13,500 kronor skulle behöfva tagas i anspråk.

Jag kan icke se annat än att Kungl. Maj:ts förslag är mycket lämpligt, och anhåller jag att få yrka bifall till utskottets förslag, som i det hufvudsakliga öfverensstämmer med Kungl. Maj:ts förslag, allenast med några mindre förändringar.

Ang. upp-
rättande af
en veterinär-
bakteriologisk
anstalt.
(Forts.)

Herr Nyström, Carl: För min del måste jag biträda utskottets förslag och gifva min röst åt detta. Det tyckes nog i själfva verket vara angeläget, att man skall kunna lägga dessa bakteriologiska anstalter i närheten af hvarandra eller måhända under samma tak, såsom det heter i reservationen. De rön, som skola göras vidkommande den mänskliga organismen, sammanhånga ju i viss mån med de veterinär-bakteriologiska experimenten, och det kan då synas, som om det vore en gifven fördel, att anstalterna vore inrymda tillsammans och icke hvar för sig. Men det är icke alldeles så ändå. Detta vetenskapliga institut vid karolinska institutet har dock samband med karolinska institutets andra inrättningar, med dess bibliotek, med dess laboratorier, med dess anatomisal m. m. och har säkerligen där mycket att inhämta, som man icke skulle kunna tillgodogöra sig, om denna anstalt förlades på det stora afstånd från Stockholm, där nödvändigtvis veterinärinstitutet måste ligga. Den lokal, som här förutsattes för denna medicinskt-bakteriologiska anstalt, nämligen vid Frescati, är det säkert, att det är den bästa lokalen?

Jag tror således, att denna anstalt äger närmare samband med den öfriga organisationen af karolinska institutet än med den veterinär-bakteriologiska anstalten, och därför anser jag det vara betänkligt att gå med reservanterna. Såvidt jag kan finna, är det majoritetens förslag, som erbjuder de största fördelarna.

Beträffande laboratorns verksamhet skall den naturligtvis snarare afse demonstrationer än undervisning.

På grund af detta ber jag att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Lindgren: Riksdagen har nu icke mycken tid att höra på långa föredrag, och det är icke så alldeles lätt att i korthet bemöta det anförande, som herr Odelberg här hade till förmån för statsutskottets förslag oförändradt. Men denna sak är af den stora allmänna vikt för både den medicinska vetenskapen och för landet, att det enligt mitt förmenande skulle vara bättre att för närvarande göra ingenting än att börja i galen ändå.

Herrarne få väl ändå erkänna, att de, som hafva ägnat hela sitt lif åt den medicinska vetenskapen — det må vara beträffande människor eller djur — att, säger jag, deras mening och erfarenhet ha något att betyda, och detta isynnerhet när man kan referera till motsvarande anstalter i utlandet, som äro förebilder för hvad vi här skola göra. Herrarne hafva hört talas om L'Institut Pasteur, om Reichsgesundheitsamt i Berlin, och det finnes äfven motsvarande mindre seruminstitut i Danmark och, efter hvad jag tror, också i Italien och Holland.

Den ledande tanken för inrättandet af en statsmedicinsk anstalt hos oss är ju, att, sedan vi förlorat vår politiska betydelse, vi skola se till att vi intaga en aktad plats i arbetet för den kulturella utvecklingen och i detta afseende icke stå efter. Nu må det väl medgifvas, att det är viktigt, att, när det är fråga om att grundlägga en vetenskaplig anstalt, som skall begagna sig af de moderna uppslagen i afseende å bakteriernas förhållande till organismen öfver hufvud, man må inrätta den på en bred basis och på ett förnuftigt sätt. Resultat

tatet af dessa forskningar hafva vi ju i många fall redan fått från utlandet. Det känner ju hvar och en numera. Jag behöfver blott tala om difteriserum o. s. v.

Men anstaltens uppgift är icke att vara en direkt undervisningsanstalt, fastän dess arbete i hvarje fall kommer undervisningen till godo. Tiden tillåter mig icke att gå in på ett bemötande af herr Odelberg i hans resonemang angående laboratorns göromål o. s. v. Vid dessa anstalter bör principiellt ingen af tjänstemännen vara ålagd undervisningskyldighet, men det hindrar icke, att om en tjänsteman har tid öfrig, han kan anställas såsom lärare och meddela undervisning i den ena eller andra formen.

Enligt mitt förmenande vore det ett grundligt misstag att vid det definitiva ordnandet af ifrågavarande anstalt skilja och söndra afdelningen för veterinärbakteriologi från afdelningen för den humana bakteriologien eller hvad man må kalla den. Dessa två grenar äro i själfva verket sak samma, men de äro hvar och en så omfattande, att man godt kan hafva en afdelning för hvarje. Dock bör man i så fall hafva dem i ett gemensamt institut och under gemensam ledning, då de ju skola tjäna samma ändamål.

Då man nu här säger, att den statsmedicinska anstalten skall stå medicinalstyrelsen till förfogande eller dirigeras därifrån, så vill jag framhålla, att ingen medicinalstyrelse i världen kan dirigera ett sådant vetenskapligt institut. Det skall vara skyldigt att gå medicinalstyrelsen till handa med de upplysningar och råd, som kunna vara af nöden, men institutet skall dirigera sig själf.

Sådan som situationen nu är, har man velat framhålla, att det skulle vara en nödvändig konsekvens af beslutet från i fjol, att den veterinärbakteriologiska afdelningen skulle ingå såsom en del af veterinärinstitutet. Men tro herrarne, att våra veterinärer öfver hufvud under den korta kurs, som de genomgå för att utbilda sig till veterinärer, kunna på samma gång blifva vetenskapliga bakteriologer? Ingalunda, de få taga resultatet af det, och de få endast i mycket begränsad grad lära sig att själfständigt göra bakteriologiska undersökningar. En och annan väl begåfvad och bättre intresserad kommer efter sin kurs att fortsätta dessa studier. Sådana veterinärer hafva vi och sådana känner jag själf. Men man får icke inrätta anstalten såsom en afdelning för den undervisning, som skall vid veterinärinstitutet meddelas våra vanliga veterinärer. Det är alldeles stridande mot ändamålet med hela denna anstalt. Hvarje sak, som vi skola forma, skall väl i sina former vara ett uttryck för den inneboende tanken. Och det är så tydligt, att man är på väg att komma på sned beträffande organisationen af denna anstalt, att detta har väckt uppmärksamhet bland intresserade personer i landet, särskildt bland läkare och veterinärer. Det ligger i sakens natur. Man kan icke kalla det för en agitation, men att det väckt stor uppmärksamhet inom intresserade kretsar, visar sig däraf, att svenska läkaresällskapet funnit sig föranlåtet att på ett sammanträde uttala sig om denna sak. Detta sällskap har varit fullkomligt enigt och har uttryckt den satsen såsom resolution, att hufvudvikten ligger på att det blir en enhetlig anstalt.

Ang. upprättande af en veterinärbakteriologisk anstalt.

(Forts.)

Ang. upp-
rättande af
en veterinär-
bakteriologisk
anstalt.
(Forts.)

När jag läser det föreliggande förslaget och den af herr Billing m. fl. afgifna reservationen, så tror jag mig kunna läsa den så, att denna reservation i sin affattning icke strider mot de principer, som jag anser böra vara grundläggande för denna organisation. Men på grund däraf, att Riksdagen redan förra året skulle hafva fastslagit, att anstalten skall ingå i veterinärinstitutet, så finnes i reservationen vissa mera obestämda uttalanden, som göra mig tveksam, om reservationen verkligen för till det riktiga målet.

I motsats till den min kollega, hvilken hade ordet före mig, fruktar jag för min del icke för att detta institut kommer att förläggas på ett visst afstånd från karolinska institutet. Uppsala och Lund ligga vida längre från den blifvande statsmedicinska anstalten än karolinska institutet. Om därför platsen för den nya veterinärinrättningen är så stor, att där kan med fördel inrymmas en statsmedicinsk anstalt, innefattande såväl den mänskliga bakteriologien som djurens bakteriologi, så har jag ingenting däremot. Men man bör naturligtvis bygga ett hus, där båda dessa anstalter kunna inrymmas, så att de kunna arbeta gemensamt under en ständigt beröring mellau föreståndarne för de olika afdelningarna. Den provisoriskt inrättade statsmedicinska anstalt, som vi hafva vid Regeringsgatan, är så under all kritik beträffande lokalerna, att detta nästan är att anse såsom en nödhjälps historia. Den kan icke vara där länge. Vi måste skaffa passande lokaler. Väl kan man beträffande kostnaden diskutera, huruvida det kostar mera att bygga en större anstalt än att bygga två mindre sådana. Men detta bör icke lägga hinder i vägen för upprättandet af en enhetlig statsmedicinsk anstalt. Och jag tror, att man kan komma därhän, om man vill tolka reservanternas yrkande i sådan riktning.

Detta hänger naturligtvis till väsentlig del på regeringen och hvad den kommer att göra. Man kan icke begära, att regeringen skall hafva speciell kunskap i denna sak, och man kan också förstå, att regeringen kan komma i förlägenhet, när Riksdagen det ena året säger ett och det andra året ett annat. Regeringen kan då komma i tvifvel, och detta i synnerhet när det skall gå mycket fort. Det visar sig också vara svårt att från vederbörande få en sakrik och klar ledning i fråga om huru man härvidlag skall gå till väga.

Om jag icke trodde, att ofvan angifna innehåll låge i herrar Billings m. fl. reservanternas förslag, skulle jag yrka blankt afslag, ty det är bättre att uppskjuta än att börja i galen ända på en sak af denna stora betydelse.

Och är det meningen att vi genom en statsmedicinsk anstalt skola träda i ledet af de stora krafter, som i utlandet äro verksamma, så skola vi icke göra det på sådant sätt, att det vittnar om fullkomlig oförståelse af uppgiftens innebörd. Det är för oss af största vikt att börja rätt, och då jag tror att reservanternas förslag, förnuftigt tolkad, icke därför är hinderligt, så vill jag för fortgangens skull yrka bifall till herr Billings m. fl. reservation.

Herr Grundberg: Då Kungl. Maj:t för nästlidet års Riksdag framlade förslag om inrättande af en statsmedicinsk anstalt, omfattande

fyra afdelningar, nämligen en medicinskt-bakteriologisk, en veterinär-bakteriologisk, en tekniskt-hygienisk och en rättskemisk, så väckte detta hos vederbörande intresserade en liflig förhoppning, att vi ändt-ligen skulle komma från den efterblifna ställning i afseende å det internationella kulturarbete, som går ut på att bekämpa smittosamma sjukdomar. Det är omöjligt att förneka, att dessa anstalter hafva ett mycket intimt samband med hvarandra och helst borde, såsom reservanterna uttrycka sig, bo under samma tak. Vid studium af de organismer, som framkalla sjukdomar hos människor, hafva gjorts och göras mycket ofta viktiga rön, som komma den veterinära vetenskapen till godo, och då det gäller organismer, som i vissa stadier af sin utveckling äro inhysta i människokroppen och i andra stadier i djurens kroppar, så ligger det naturligtvis mycket stor vikt uppå, att dessa de medicinska och veterinära anstalterna arbeta tillsammans. Och för den medicinska bakteriologen är det naturligtvis af vikt att hafva tillgång till ett veterinärt laboratorium, då han själf så mycket och så ofta arbetar just med djurmateriel. Allt talar för att dessa anstalter böra vara tillsammans.

*Ang. upp-
rättande af
en veterinär-
bakteriologisk
anstalt.*

(Forts.)

Hvad de andra afdelningarna beträffar, har den hygieniska också ett mycket intimt samband med de bakteriologiska, ett samband som aldrig blifvit förnekadt. Den rättsmedicinska afdelningen har man däremot ansett icke vara så intimt förenad med de bakteriologiska afdelningarna, men det har framhållits att det af kostnads- och bekvämlighetsskäl kunde vara lämpligt att hafva dem förenade. Och härvid är att märka, att man på sista tiden börjat studera en så viktig sak som immuniseringsläran med kemiens tillhjälp. Vi hafva särskildt en framstående landsman, som med framgång arbetar på detta område.

Af dessa utaf Kungl. Maj:t föreslagna fyra afdelningar inom ifrågavarande anstalt ansåg sig utskottet icke kunna tillstyrka mer än två i oförändradt skick. Den tekniskt-hygieniska afdelningen ansågs kunna skjutas å sido, och hvad angår den veterinär-bakteriologiska afdelningen, skulle man taga i öfvervägande, huruvida den icke kunde förenas med veterinärinstitutet. Detta var utskottets hemställan och blef sedan Riksdagens beslut.

Om man ser på hvad som egentligen är orsaken till att frågan om denna så vackert tilltänkta anstalt fick en så olycklig utgång, så berodde det på två saker. Först och främst ansåg Riksdagen, att den ifrågasatta anordningen skulle blifva billigare, men såsom den föregående talaren pavisat, blir detta alls icke händelsen. Vidare ansåg man att det skulle blifva så god tillgång på materiel. I detta hänseende erinrar nu direktionen, på sätt framgår af utskottets utlåtande (sid. 19), att föreståndaren för den veterinär-bakteriologiska anstalten kan utan svårighet till vederbörande professor öfverlämna det materiel, som behöfves, och att i föreståndarens instruktion skulle kunna inrymmas bestämmelse därom, att han skulle vara skyldig till undervisningen öfverlämna allt det materiel, som han ej behöfde för sina laboratoriearbeten, och dessutom skulle han föranstalta om utbildningskurser för unga veterinärer.

Ang. upp-
rättande af
en veterinär-
bakteriologisk
anstalt.
(Ports.)

Om Riksdagen antager det framlagda förslaget, så är det sann-
ligen också slut med de glada förhoppningar, som man har gjort sig
om att vi äntligen skulle kunna få en anstalt, som något så när
vore jämförlig med danska statens seruminstitut, med Kaiserl. Gesund-
heits-Amts laboratorier, med Pasteurs institut, Listers institut o. s. v.
Jag vill därför hoppas, att Riksdagen nu icke må antaga utskottets
förslag, utan i stället taga en af reservationerna. Därvidlag förefaller
det mig, som om herr Billings m. fl. reservation är en betydlig för-
bättring af det framlagda förslaget, men jag vill dock hellre gå med
på den reservation, som är framlagd af herr Hammarlund och hvilken
går ut på rent afslag. Jag anser det nämligen vara bättre, att man
tager de olägenheter, som kunna uppkomma genom provisoriska an-
ordningar under ett år, och jag håller före, att dessa olägenheter mer
än väl uppvägas af fördelen att från början få denna anstalt väl an-
lagd och utrustad, så att den kan motsvara sitt ändamål.

Jag yrkar afslag å utskottets hemställan.

Herr Billing: Kungl. Maj:ts regering är nästan ofelbar, men icke
riktigt, och statsutskottet är ock nästan ofelbart, men icke fullkomligt.
Kungl. Maj:t framlade i fjol ett förslag, men det ville icke statsut-
skottet förorda utan föreslog något annat. Nu framlägger i år Kungl.
Maj:t en proposition i öfverensstämmelse med detta statsutskottets för-
slag, men det vilja vi nu icke förorda, utan yrka att hvad Kungl.
Maj:t i fjol föreslog måtte komma till stånd.

Herrarna, som icke omedelbart haft att behandla denna fråga, kunna
icke föreställa sig huru starka sinnesrörelser framkommit med anled-
ning af Kungl. Maj:ts proposition. Och när man har varit vittne till
dem, har man fått det intryck, att här visst icke var fråga endast om
en maktfråga utan att för de två skilda lägren detta ärende är af
verkligt sakintresse, så att den ifver, med hvilken man från de olika
sidorna kämpat hvar för sitt sträfvande, har vittnat godt, om jag ock
icke kan förneka, att ifvern tycks hafva lagt en viss dimma öfver blic-
karna, så att man å ena sidan icke sett somligt och å andra sidan sett
annat mycket, mycket förstoradt.

Striden har fixerat sig på den frågan, om laboratorn eller assi-
stenten vid det veterinärbakteriologiska institutet skall hafva under-
visningsskyldighet eller icke.

Nu tycks för vanligt folk det icke kunna hafva så stor betydelse,
om denne tjänsteman har en eller ett par timmars undervisning i vec-
kan, och då kan man ju icke annat än förvåna sig öfver den så starka
striden om nagonting, som synes vara så obetydligt. Betydelsen af
denne laborators undervisningsskyldighet är det icke godt för en van-
ligt utrustad statsutskottsledamot att bedöma. Då är man hänvisad
till att lyssna till de auktoriteter, som stå på den ena sidan och på
den andra. Då befinnes det, att den kungl. propositionen endast kan
stödja sig på chefsens för veterinärinstitutet yrkande, då däremot i be-
stämmd strid häremot stå följande auktoriteter: hela direktionen vid
veterinärinstitutet, hela medicinalstyrelsen och därtill allt hvad medi-

venska fackmän heter, särskildt svenska läkaresällskapet i Stockholm. När nu på den ena sidan står denne ende, för veterinärväsendet i allra högsta grad förtjänte mans ord, men å andra sidan direktionen, medicinalstyrelsen och svenska läkaresällskapet, må ingen undra på att vi reservanter böjt oss för dessa flera röster, och när de så bestämdt säga: »För all del i världen låt honom ej hafva någon undervisningsskyldighet», då ansett honom icke böra hafva någon sådan.

Men det är väl tydligt, att denna strid om undervisningsskyldigheten måste gälla något mera än dessa två, tre timmar, som han skulle tagas från sina laboratoriegöromål. Herrarna hafva nog också af denna diskussion förnummit, att här i själfva verket är fråga om två skilda system eller rättare sagdt två skilda program. Det program, som detta års kungl. proposition förfäktar, är baserad på intresse för veterinärväsendet. Det program, som bär upp yrkandet från andra hållet, är baserad på sträfvan att få en hel, verkligen fullt utrustad storanstalt, som arbetar icke blott för veterinärväsendet, utan för alla dessa stora frågor om bakteriologiska undersökningar, förfärdigande af tuberkulin och en mångfald annat, att i Sverige få en motsvarighet till hvad man i de stora kulturländerna ansett vara ett stort önskemål. Det är därom frågan här gäller, för så vidt jag kan förstå. Ingen kan ju förneka, att icke det är allt skäl i världen att understödja veterinärväsendet och att detta särskildt har stor betydelse för det svenska landtbruket. Å andra sidan tycker jag att ingen kan förneka, att det andra programmet är betydligt mera omfattande och storslaget. Om denne laborator i bakteriologi icke får någon undervisningsskyldighet, innebär detta icke att icke vid veterinärinstitutet skall meddelas undervisning i bakteriologi, ty där finnes vid veterinärinstitutet en professor i bakteriologi och denne professor har fått åtskillig lindring och skulle äfven genom ett bifall till den här föreliggande reservationen få lindring i åtskilliga arbeten och således mer än tillräcklig tid att meddela undervisning i bakteriologi. Det blir således undervisning i alla fall i bakteriologi. Men, säger man, denne professor eller lärare har då icke sådan tillgång till det undersökningsmaterial, som bör ligga till grund för hans undervisning. För att nu bereda säkerhet för att professorn i bakteriologi aldrig skall sakna omedelbar tillgång till detta undersöknings- och undervisningsmaterial och för att gå till mötes den allmänna önskan att dessa olika anstalter måtte blifva en enhetlig anstalt, som samarbetar på de olika afdelningarna, hafva reservanterna här föreslagit att alla dessa olika afdelningar, både den veterinärbakteriologiska, den medicinskt bakteriologiska och hvad de nu heta, skulle förenas under samma tak och föreslagit en hemställan om huruvida icke just för att veterinärundervisningen skall hafva omedelbar tillgång till resultatet af undersökningarna den skulle kunna förläggas till veterinärinstitutet, om icke i det hus som nu är planerat, ty det räcker väl icke till, så åtminstone i dess omedelbara närhet.

Reservanterna hafva försökt, det har åtminstone varit min afsikt, att gifva rätt åt båda de olika sidorna. Huruvida reservanterna i detta afseende lyckats eller icke, kan jag icke afgöra, men det har varit syftet med reservationen. Därför auser jag mig ock böra yrka bifall till densamma.

*Ang. upp-
rättande af
en veterinär-
bakteriologisk
anstalt.
(Forts.)*

Ang. upp-
rättande af
en veterinär-
bakteriologisk
anstalt.

(Forts.)

Herr statsrådet Petersson, Alfred: Jag kan för min del icke annat än beklaga, att förhållandena hafva utvecklats så att, såvidt jag kan förstå, denna fråga verkligen blifvit hvad den siste talaren med halfkvädna visor medgaf, nämligen en maktfråga mellan olika myndigheter, och så snart sådant inträffar, blir en fråga hart när olöslig. Jag har icke samma starka förnimmelse af detta som den siste ärade talaren, när han sade, att den kungl. propositionen till och med föranlett, som han uttryckte sig, »starka sinnesrörelser» hos dem som voro intresserade af saken. Det är emellertid ett tämligen tydligt bevis på att ärendet verkligen har utvecklats så att blifva en maktfråga.

Hvad är det då egentligen striden gäller? Jo, den siste talaren sade, att den fixerat sig om den omständigheten, huruvida denne laborator vid det veterinärbakteriologiska laboratoriet skall undervisa tre timmar i veckan under den närmaste tiden, eller om han icke skall göra det. Det är detta striden gäller. Är detta någonting som i och för sig kan vara ägnadt att väcka en sådan strid och uppväcka sådana sinnesrörelser, hvarom biskop Billing talade? Det är mig alldeles obegripligt. Det är väl ingenting nytt, ingenting ovaultigt att en laborator vid ett laboratorium af ena eller andra slaget också undervisar. Sådant har skett i vårt land och sker ännu och så har skett i andra länder och sker där alltjämt. Men, säger man, det arbete som bör verkställas på denna vetenskapliga anstalt blir därigenom splittradt. Jag kan icke erkänna att så är fallet. Det kan icke vara annat än till nytta för den som skall undervisa i bakteriologi, att han är i tillfälle verkligen utöfva det vetenskapliga arbetet, som skall förläggas till denna anstalt. Jag påstår, att det är nödvändigt för den som skall undervisa i detta ämne att hafva tillgång till ett laboratorium och att sysselsätta sig med just sådana forskningar, hvarom här är fråga. Där-est icke Riksdagen bifaller den kungl. propositionen om denna organisation, blir det absolut nödvändigt att den som skall undervisa i bakteriologi vid veterinärinstitutet, för närvarande naturligtvis den nuvarande professorn i patologisk anatomi, histologi och bakteriologi, måste till sitt förfogande hafva ett laboratorium och ett fullständigt sådant för att hafva tillgång till just det slags material, som man skall bearbeta på denna vetenskapliga anstalt. Det måtte väl herrarna gifva mig rätt i. Det blir alltså en absolut nödvändighet att man här måste arbeta på två sådana laboratorier, tämligen fullständiga båda två. Detta måste väl föranleda ökade kostnader, och därför vågar jag gentemot biskop Billing och hvad han sagt i reservationen påstå, att det kungl. förslaget innebär en besparing gentemot det som framlades i fjol.

Medan jag nu kommer ihåg det, skall jag ock be att få göra en invändning mot det af biskop Billing gjorda påståendet att den lärare vid veterinärinstitutet, som nu bestrider undervisningen i bakteriologi, blifvit befriad från åtskilligt annat och således väl hinner bestrida denna undervisning. Men jag ber att få påminna biskop Billing om den saken att det ämne han undervisar i, nämligen patologisk anatomi, lärar just vid den anstalten vara ett så omfattande undervisningsämne och kräfva så mycket arbete, att det är icke först nu som det har satts i fråga att denna professur skulle delas och man skulle

lå två i stället. Detta sades till mig, när jag förberedde den förra riksdagen beslutade löneregleringen vid institutet. Redan då satte man detta i perspektiv. Jag tror således icke, att biskop Billing har riktigt rätt i den saken.

*Ang. upp-
rättande af
en veterinär-
bakteriologisk
anstalt.*

(Forts.)

Ja, det kan ju hända att biskop Billing stöder sig på auktoriteter, men jag stöder mig ock på auktoritet. Jag vet ingen som bättre bör känna denna sak än nuvarande föreståndaren vid institutet, och jag tror att han i detta som i annat är en samvetsgrann man, som icke pratar bredvid munnen.

Vidare åberopade den siste ärade talaren, att reservanterna hafva så och så många auktoriteter bakom sig, och så räknade han upp hvilka de voro. Det var först medicinalstyrelsen, som jag erkänner vara en auktoritet, men här står striden mellan medicinalstyrelsen och en del medicinare å ena sidan och veterinärinstitutets lärarekollegium å andra sidan. Sedan stöder han sig på direktionen. Det kungl. förslaget hade däremot icke stödt sig på mer än en enda auktoritet, och det var föreståndaren för veterinärinstitutet. Direktionen sammanfaller dock i väsentlig mån med medicinalstyrelsen, ty där sitter ett medicinalråd och han förfäktar naturligtvis där samma uppfattning som han haft dagen förut i medicinalstyrelsen, något som man ju icke kan förtänka honom. Jag tror således att man kan reducera auktoriteternas antal något. Men det är icke nog med att den kungl. propositionen har chefen för institutet med sig utan i hufvudsak äfven hela lärarekollegiet.

Jag ber också att få åberopa andra auktoriteter — och de pläga väl vilja att man skall respektera deras mening — nämligen 1907 års statsutskott och 1907 års Riksdags båda kamrar, som här uttalat sig precis i den riktningen. Då torde det icke förvåna biskop Billing och ingen annan inom kammaren heller, om Kungl. Maj:t i denna fråga icke kunnat underlåta att fästa afseende vid hvad statsutskottet och så godt som hela Riksdagen sagt.

Hvad anförde då Riksdagen för skäl? Jo, tre skäl för sitt afslag på det i fjol på civildepartementets föredragning framlagda förslaget. Det första skälet, lokalfrågan, är redan berördt förut. Den är redan ordnad, sade man. Vi hafva beviljat mycket pengar därtill och till så stora lokaler just till denna afdelning, att man där kan med fördel inrymma denna veterinärbakteriologiska anstalt. Så sade statsutskottet, och Riksdagen accepterade det. Det andra skälet var, att statsutskottet och Riksdagen hyste betänkligheter mot att från undervisningen vid institutet undandraga det undervisningsmaterial som nu inginge till institutet, men sedan vore afsedt att gå till anstalten. Det tredje skälet, kostnadsfrågan, sammanfaller i viss mån med det första, nämligen lokalfrågan.

Om jag nu läser hvad statsutskottet i fjol sade om just denna omtvistade undervisningsfråga och jämför detta utlåtande med reservanternas uttalande här, så stå de i en alldeles bestämd motsats till hvarandra. Men jag ber att få erinra biskop Billing därom, att Kungl. Maj:t i sitt förslag har betydligt gått till mötes den uppfattning, som biskop Billing gör sig till tolk för, och frångått den uppfattning, som i fjol uttalades af statsutskottet, ty statsutskottet sade då:

Ang. upp-
rättande af
en veterinär-
bakteriologisk
anstalt.

(Forts.)

»Äfven om det skulle visa sig, att med en sådan anordning institutets lärarepersonal icke mäktar bestrida alla de med den veterinär-bakteriologiska afdelningen förenade göromål och till följd häraf en eller annan för laboratoriet särskild afsedd tjänsteman skulle behöfva anställas, torde i allt fall kostnaden härför blifva obetydlig i jämförelse med den, som skulle betingas af inrättandet af en särskild veterinär-bakteriologisk afdelning.»

Statsutskottet i fjol gick ut ifrån, enligt den klara ordalydelsen här, att det hufvudsakliga arbetet på denna veterinärbakteriologiska anstalt skulle bestridas af veterinärinstitutets lärarekrafter. Detta har nu den kungl. propositionen alldeles tagit afstånd ifrån, och jag kan icke förstå professor Lindgrens yttrande, att denna anstalt skall väl icke i hufvudsak vara en undervisningsanstalt. Nej, visst icke. Det har betonats alldeles bestämdt i den kungl. propositionen, att detta icke är meningen, när man icke sammanlänkat det närmare än att laboratorn skall undervisa dessa tre timmar i veckan. Man har ingått på den uppfattningen, att denna anstalts arbete är af den utomordentliga vikt och betydelse att det kräfver sin egen man, sin föreståndare, som icke bör hafva andra intressen. Men man har åt det veterinära intresset gjort det lilla medgifvandet, att laboratorn skall undervisa i bakteriologi, och han är särskildt skickad för det.

Jag tror icke att denna sak vore egentligen mycket att strida om, om det icke blifvit en maktfråga.

Biskop Billing talade om olika program. Den kungl. propositionen, sade han, stöder sig på ett program, som man kan kalla intresset för veterinärväsendet, då däremot det andra programmet vore intresset för den vetenskapliga forskningen å denna anstalt. Ja, men är det rimligt egentligen att påstå detta, att den kungl. propositionen hvilat utslutande på intresset för veterinärväsendet genom att man ger detta lilla?

Professor Wijkander och professor Lindgren hafva båda icke haft något emot, att man kunde komma öfverens med denne laborator, att han undervisar i bakteriologi, men hvarför skall man då vara rädd att bestämdt uttala att han skall bestrida undervisningen.

Professor Wijkander hänvisade till materialprofvningsanstalten och sade att den är skild från tekniska högskolan. Men han erkände i samma ögonblick att de, som sköta den, undervisa ock vid skolan. Det är just hvad fallet här skulle blifva, om man bifölle den kungl. propositionen.

Om reservationen bifalles, så skall det gifvetvis medföra olägenheter under den allra närmaste tiden, olägenheter så pass stora att jag icke kan se, att det blir möjligt att realisera det, som ligger i den af biskop Billing m. fl. afgifna reservationen. Ty hvad blir den närmaste följden däraf? Jo, att man nu kommer och för denna veterinärbakteriologiska anstalt begär att få plats vid veterinärinstitutet. Man kör bort drängarna och tar i anspråk deras rum äfvensom de försöksstallar, som finnas där och användas af dem, som undervisa i bakteriologi och hålla på med dessa forskningar. Jag förstår icke, hur det skall blifva möjligt att åstadkomma utrymme för detta vid det

nuvarande institutet. Därför håller jag med dem, som säga, att under sådana förhållanden är det bättre att afsla alltsammans.

Jag kan för min del icke finna annat än att Riksdagen genom bifall till reservationen skulle aldeles förklara, att den gjorde en dumhet förra året. Då fanns ingen större oenighet om denna sak. Båda kamrarna voro eniga, ehuru en eller annan röst höjdes inom Andra Kammaren emot förslaget. Då sade man: Den vägen skola vi gå. Kungl. Maj:t går den vägen. Nu säger Riksdagen: Nej, den vägen passade oss visserligen i fjol, men icke i år. Vi få gå tillbaka till hvad som föreslogs i fjol. Det är väl orimligt nästan, tycker jag, att begära att man under sådana förhållanden skall kunna framlägga några förslag som passa för Riksdagen. När man följer och rättar sig efter så tydligt gjorda uttalanden som i detta fall, är det verkligen underligt, om Riksdagen sedan skall komma och säga: Nej, det passar oss icke.

Jag hemställer, att kammaren måtte bifalla den kungl. propositionen, så att vi måtte få denna fråga löst.

Grefve Wachtmeister, Axel: Jag inskränker mig till att i korthet yrka bifall till utskottets hemställan. Fullgiltiga skäl därför synas mig redan af flera talare hafva blifvit anförda, hvarför jag icke vill trötta herrarne med att återupprepa desamma. Jag ber endast att få framhålla, att det ur praktisk synpunkt synes mig i hög grad önskvärdt, att de unga veterinäreleverna må få så tidsenlig undervisning i bakteriologi som möjligt; och denna undervisning skall ovillkorligen blifva mer tidsenlig, om den meddelas direkt från den tidsenligt inrättade anstalt det nu är fråga om att bilda.

Men, säga reservanterna, anstaltens verksamhet kommer att förtryckas, man kommer icke där att få tid att ägna sig åt den högre vetenskapliga forskningen och åt lösningen af de många svåra frågor etc., hvarför den egentligen är afsedd. Jag kan icke förstå, att det härför skulle vara något hinder däruti att laboratorn meddelar ett par timmars undervisning i veckan. Är det så, att undervisningen i en framtid kräver större krafter, finns väl intet hinder för att anställa ytterligare en assistent eller laborator. Jag tror verkligen icke, att den vetenskapliga forskningen på något sätt behöfver blifva lidande härpå. Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr Wijkander: Endast ett par ord, herr talman!

Det nämndes nyss från statsrådsbänken, att hufvudfrågan här skulle vara undervisningen. Det är mycket betecknande för hela saken, att af en tillfällighet en sådan bagatell som frågan om de tre timmarnas undervisning här blifvit framskjuten på en sådan plats som råktiskt skett. Både inom veterinärinstitutet och här i kammaren talas mest om denna fråga. Jag vågar likväl påstå, att den har en mycket liten betydelse. Hvar och en, som är lärare och som har haft att göra med en institution sådan som den här ifrågavarande, vet mycket väl att denna undervisning under tre timmars tid lätt kan anordnas utan att på något sätt störa arbetet inom anstalten. Jag hoppas och jag tror med säkerhet, att den assistent som kommer att

Ang. upp-
rättande af
en veterinär-
bakteriologisk
anstalt.
(Forts.)

*Ang. upp-
rättande af
en veterinär-
bakteriologisk
anstalt.*

(Forts.)

blifva anställd vid anstalten, skall lämpa sig äfven för undervisningen. Reservationen går icke alls ut på att förbjuda assistentens användning äfven på sådant sätt. Den har endast sagt, att man icke för evärdliga tider skulle fastslå, att assistenten nödvändigt skall bestrida denna undervisning, äfven om han är pedagogiskt olämplig därför, i hvilket senare fall man ju kan taga en annan person.

Nej, hufvudsaken, herr statsråd, är icke denna, utan hufvudsaken är den, att man genom att skilja de två bakteriologiska anstalterna från hvarandra sänker hvardera anstaltens nivå. Det är endast genom deras samarbete, som man kan hoppas att få en anstalt, hvilken befinner sig på den höga nivå, till hvilken man önskar komma.

Ur den ekonomiska synpunkten är det säkert, att ett samarbete mellan de båda anstalterna skall medföra många besparingar, därigenom att samma material, delvis samma apparater och samma byggnader kunna användas, mot om man skulle dela allt detta på två skilda håll. —

Detta är hufvudsaken! Jag har velat frambålla det, på det att kammaren icke må tro, att det är för de tre timmarnas undervisning som man här så bestämdt uttalat sig emot regeringens nuvarande förslag och till förmån för reservanternas hemställan. Nej, om man splittrar anstalten, så är det säkert att dennas båda delar komma att blifva lidande därpå, och icke minst den veterinärbakteriologiska.

Grefve Wachtmeister. Fredrik: Det är nog så som herr Billing sagt, att det är aldeles märkvärdigt hvad denna fråga haft förmåga att sätta passionerna i svallning, och det är ännu märkvärdigare när man tänker på frågans förhistoria. För många år sedan tillsattes en kommitté, som utarbetade förslag till en statsmedicinsk anstalt. Kommittén blef färdig med sitt förslag år 1899. År 1902 afgaf medicinalstyrelsen yttrande däröfver, och sedan fick förslaget hvila i fyra långa år på hyllorna i civildepartementet, utan att det gjordes någonting däråt. Sedan lades det ändtligen fram vid förra årets riksdag, men när det väl blifvit framlagdt, märktes till en början en ganska stor likgiltighet från de kretsar, där det dock borde hafva funnits intresse för frågan. När Riksdagen emellertid en gång fattat beslut i ärendet, har det försports ett mycket stort intresse, det har man nog ofta hört talas om.

Nu vill jag betona, att när föregående års Riksdag afslog förslaget om inrättande af den veterinärbakteriologiska afdelningen af den statsmedicinska anstalten, så hade Riksdagen enligt min uppfattning ganska goda skäl för att göra det och detta egentligen ur sparsambetsynpunkt. Förhållandet var det, att år 1906 hade Riksdagen beviljat ett anslag på inemot 300,000 kronor för inrättandet af ett stort laboratorium vid veterinärinstitutet. Då är det ju icke så underligt, om man anser att detta stora laboratorium, hvilket innefattar icke mindre än 43 rum, äfven skulle kunna användas till detta ändamål.

Nu har det här sagts, att det förslag som ligger framför oss, innebär ingen besparing. Det är dock icke sant, ty i afseende å den mycket viktiga frågan om lokaler innebär det en afsevärd besparing.

Herr Wijkander sade nyss — och jag begärde egentligen ordet

för att vända mig mot honom — att ifall förslaget går igenom, kommer det att sänka nivån på båda de bakteriologiska afdelningarna af den statsmedicinska anstalten. Jag tror icke alls att så behöfver vara förhållandet. Hvarför skulle nivån å den veterinär-bakteriologiska afdelningen blifva sänkt, om laboratorn därstädes skulle meddela några timmars undervisning vid veterinärinstitutet — en sak som för resten förefaller ganska naturlig.

*Ang. upp-
rättande af
en veterinär-
bakteriologisk
anstalt.
(Forts.)*

Det sägs, att dessa bakteriologiska afdelningar sedermera icke skulle kunna arbeta tillsammans. Jag förstår verkligen icke, hvarför icke ett sådant samarbete i en framtid kan komma att äga rum. Det är ju alldeles naturligt att det behöfver byggas för den statsmedicinska anstalten. Det kan mycket bra komma att ske, äfven ifall man bifaller det kungliga förslaget, ty icke kan man tänka sig, att Kungl. Maj:t länge kan låta den statsmedicinska anstalten hålla hus i n:o 18 Regeringsgatan 4 trappor upp. Då kan man ju tänka sig, att den statsmedicinska anstalten kommer att förläggas åt trakten af veterinärinstitutet, och i så fall kunna väl de båda afdelningarna komma att samarbeta.

Jag finner, att det föreligger goda skäl för utskottets hemställan, hvarför jag ber att få yrka bifall till densamma.

Herr Odelberg, Theodor: Herr talman! Blott några få ord! Här har blifvit framhållet af flera talare, att bland vetenskapsmännen skulle råda full enighet i den föreliggande frågan. Jag ber dock att härvidlag endast få framhålla, att här i kammaren hafva herrar Wijkander, Lindgren, Nyström och Grundberg uppträdt i denna fråga och gjort tre olika yrkanden. Det förefaller mig därför som om enigheten i detta afseende icke torde vara så ofantligt stor.

Vidare skulle jag vilja be att, om herrarna icke tänka rösta för Kungl. Maj:ts proposition, herrarna dock icke måtte taga herr Billings reservation, utan då vore det bra mycket bättre att afsiå hela framställningen. Det förhåller sig nämligen så, som jag redan förut påpekat, att det förslag herr Billing framlagt i sin reservation är omöjligt att utföra. Jag vill ännu en gång framhålla, hvilken skada det skulle medföra för hela den veterinära utbildningen, ifall det rikhaltiga material, som går in till veterinärinstitutet, skulle beröfvas undervisningen därstädes, därigenom att man lade ifrågavarande anstalt tillsammans med den medicinska på en plats långt aflägsen från veterinärinstitutet. Det är icke allenast för den bakteriologiska undervisningen, som detta inskickade material har betydelse, utan det har betydelse för hela undervisningen.

Herr talman, jag yrkar fortfarande bifall till utskottets hemställan.

Herr Lindgren: Jag begärde ordet, då den föregående ärade talaren ställde upp sitt logiska bevis för den söndring, som skulle förefinnas mellan herrar Wijkander, Grundberg och mig. Det var högst merveilleust, ty vi äro fullständigt eniga, och jag har bildat mellanlänken i denna enighet. Jag sade, att jag helst yrkade afslag, men att då jag trodde, att herr Billings reservation icke vore farlig att gå

Ang. upp-
rättande af
en veterinär-
bakteriologisk
anstalt.
(Forts.)

med på, när den icke laiderade de principer, som jag i detta fall sätter högst, så skulle jag kunna gå med på den.

Det är icke oenighet detta, att den ena kan yrka bifall till herr Billings reservation och den andra afslag å propositionen. Det är nämligen fullkomligt likgiltigt för nående af resultatet; det är endast olikhet i metod att komma fran. Emot sådana resonemang är det helt enkelt omöjligt att tala, ty hänger någon upp sig på det, så vet jag icke hur man skall bära sig åt.

För resten beklagar jag den ringa förståelse, som enligt min uppfattning mött de anföranden, hvilka gjorts från om jag så må säga vetenskapligt håll. Man har hängt upp sig hela tiden på frågan om laboratorns undervisningsskyldighet. Poängen sitter dock icke däri, utan poängen är: hvad är det för anstalt vi vilja åstadkomma, och hur skall en sådan anstalt organiseras för att verksamt fylla sin uppgift. Hvad den bakteriologiska undersökningen på veterinärinstitutet beträffar, må den väl i all tid icke vara af mer riksviktig beskaffenhet än motsvarande undervisning vid universiteten, och det faller af sig själfvt att alla våra medicinska undervisningsinrättningar få skörda frukten af en statsmedicinsk anstalts verksamhet.

Hvad nu särskildt beträffar att det här är fråga om en institution, som skall gynna landbruket, så kan jag försäkra herrar landbrukare, att räntan på de pengar, som vi lägga ned i denna institution, blir ofantligt mycket större, om det inrättas en enhetlig anstalt, än om vi på något sätt sammankoppla denna institution med veterinärinstitutet, med hvilken den ingenting direkt har att sköta.

Det för mig nedslående i denna diskussion är, som sagts, att det icke lyckats oss att för våra vedersakare göra klart, hvad frågan i själfva verket gäller. Vår argumentation synes sakna förståelse från motsidan.

Jag skulle vilja tillägga: för min personliga del hyllar jag den grundsatsen, att icke tala i sådana saker, där jag icke har någon speciell erfarenhet eller insikt, med andra ord i saker, där jag icke känner mig hemmastadd. Vid andra ärenden är jag väsentligen receptiv och söker, så godt jag kan, bilda mig ett omdöme efter hvad jag hört och läst. Det förvånar mig nu, att vi, som plädera för enhetlighet i den statsmedicinska anstalten, verkligen hafva så litet förtroende och så litet gehör, att herrarna icke tyckas medgifva att det ligger någon rim eller reson eller något förnuft i detta, för hvilket vi kämpa. Och hvarför är det som vi äro ifriga? Jo, det är därför att vi tro, att det har en stor betydelse att den statsmedicinska anstalten från början får en förnuftig organisation; och det torde böra kunna förlåtas oss. Sen kunna herrarna besluta hvad ni vill!

Herr Billing: Jag vill icke fortsätta striden, men det var ju i alla fall ett skarpt ord som herr Odelberg yttrade, då han förklarade, att det i reservationen framlagda förslaget var alldeles omöjligt att genomföra. Med anledning däraf vill jag dock säga, att från det ena hållet, där man strider i denna fråga, har man förklarat för mig, att bifall till denna reservation skulle vara det bästa möjliga som skulle kunna ske.

Herr Wijk, Ivar: Om jag icke hörde orätt, yttrades nyss från ministerbänken, att lärarkollegiet skulle vara med om detta förslag. Men det framgår då icke af följande yttrande af kollegiet: »Att helt och hållet öfverlämna undervisningen i bakteriologi åt en vid nämnda anstalt tjänstgörande laborator syntes kollegiet icke öfverensstämmande med institutets intressen. Om hela denna undervisning anförtröddes åt en person med en så jämförelsevis underordnad befattning och som dessutom stode under det omedelbara inflytandet af en chef, som icke hade något direkt intresse af eller ansvar för resultatet af den vid institutet bedrifna undervisningen, kunde man befara att denna möjligen komme att betraktas mera som en bisak.»

*Ang. upp-
rättande af
en veterinär-
bakteriologisk
anstalt.
(Forts.)*

Skall detta vara stöd för den kungl. propositionen?

Herr Tonning: Jag vill endast göra mig till tolk för den glädje som spreds på landsbygden i landtbrukarekretsar och särskildt bland veterinärer, då man fick kännedom om den kungl. propositionen beträffande veterinärinstitutet. Det är nämligen så, att jag vill på det allra varmaste yrka bifall till utskottets förslag härutinnan; jag gör detta med tanke på de unga eleverna vid veterinärinstitutet och i förhoppning, att de på detta sätt skola få en tidsenlig utbildning och sålunda väl kunna fylla sina platser i framtiden, när de komma ut i praktiken.

Herr talman, jag ber, som sagdt, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr statsrådet Petersson, Alfred: Endast ett par ord, herr talman, med anledning af herr Wijks ganska skarpa anmärkning mot mig, då han sade, att skall lärarkollegiets uttalande vara till förmån för den kungl. propositionen, så förstår han icke hvad som är skrifvet. Men herr Wijk, det är väl ändå så, att vi måste erkänna, att lärarkollegiet står betydligt *mer* på Kungl. Maj:ts sida än på reservanternas. Ty lärarkollegiet går ännu längre än Kungl. Maj:t och säger, att äfven föreståndaren vid anstalten bör kunna undervisa i bakteriologi. Nej, säger Kungl. Maj:t, han bör odeladt ägna sig åt vetenskapen. Jag får säga herr Wijk, att om man frågar lärarkollegiet i denna stund om dess åsikt i saken, så skall man finna, att kollegiet säger: vi äro med på den kungl. propositionen.

Herr Wijk, Ivar: Om det förhåller sig så, som från ministerbänken nu framhållits, så visar det att lärarkollegiet bytt om åsikt i frågan.

Öfverläggningen förklarades härmed slutad, hvarefter herr talmannen yttrade, att i afseende på föreliggande punkt yrkats: 1:o) att hvad utskottet hemställt skulle bifallas; 2:o) att kammaren skulle bifalla motsvarande punkt i herr *Billings* m. fl. vid utlåtandet fogade reservation; och 3:o) att utskottets hemställan skulle afslås.

Sedermåra gjorde herr talmannen propositioner i enlighet med dessa yrkanden och förklarade sig anse propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med öfvervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning hvaraf herr talmannen hemställde, huruvida kammaren ville till kontraproposition därvid antaga godkännande af det under 2:o häröfvau omförmälda yrkande eller afslag å utskottets hemställan, och förklarade herr talmannen sig finna de härå afgifna svaren hafva utfallit med öfvervägande ja för deras mening, som ville till kontraproposition antaga afslag å hvad utskottet hemställt.

Om kontrapropositionens innehåll äskades emellertid af herr *Wijk, Ivar*, votering, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som till kontraproposition i hufvudvoteringen angående punkten 1 i statsutskottets utlåtande n:o 179 antager afslag å utskottets hemställan, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har till kontraproposition i nämnda votering antagits bifall till punkten 1 i herr *Billings* m. fl. vid utlåtandet fogade reservation.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 61;

Nej — 26.

Härefter uppsattes, justerades och anslogs för hufvudvoteringen en omröstningsproposition af följande lydelse:

Den, som bifaller hvad statsutskottet hemställt i punkten 1 af sitt utlåtande n:o 179, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslås utskottets hemställan.

Vid slutet af den häröfver anställda omröstningen befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 56;

Nej — 28.

Punkterna 2—4.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Då tiden var långt framskriden, uppsköts behandlingen af återstäende ärenden på föredragningslistan till morgondagens sammanträde.

Justerades tre protokollsutdrag för denna dag.

Ledighet från riksdagsgörömaLEN beviljades herr *Fahlbeck* till den 2 nästkommande juni.

På framställning af herr talmannen beslöts, att de under dagen första gången bordlagda ärendena skulle sättas främst på föredragningslistan till morgondagens sammanträde.

Kammaren åtskildes kl. 5,05 e. m.

In fidem

A. v. Krusenstjerna.
